YUZ BILAN YUZILASHGAN "SAODAT"

... Asrlik umr bir jurnal uchun – buyuk davr. "Saodat" shunday ulugʻlikka yetdi, muhtasham yuz yillikning barakotini koʻrdi. Qogʻozlar qatida taqdirlar suvratini, kechinmalar tasvirini chizdi. Ayoli bor oʻzbaki xonadonlarning hammasiga muhib bir kuy kabi sizib kirdi. Bir soʻz bilan aytganda, Oʻzbekiston xotin-qizlari jamiyatining hur damini tasdiqlovchi muhim hujjatga aylandi...

5-sahifada oʻqing)

TAHLIL

KORRUPSIYA — KELAJAKKA TAHDID

Xabar berilganidek, 5 mart kuni Prezident Shavkat Mirziyoyev raisligida Korrupsiyaga qarshi kurashish boʻyicha milliy kengashning korrupsiyaning oldini olish boʻyicha ishlar natijadorligi va kelgusidagi ustuvor vazifalarga bagʻishlangan kengaytirilgan yigʻilishi boʻlib oʻtdi.

Unda davlatimiz rahbari tomonidan tilga olingan muhim masalalar korrupsiyaga toqatsiz boʻlgan har bir yurtdoshimizni befarq qoldirmasligi tabiiy.

QAMROV

Prezident ma'ruzasining korrupsiya bilan bogʻliq qamrovi shu qadar kengki, hatto, amaldagi qonunchiligimizda korruptsiyaviy jinoyatlarning aniq roʻyxati yoʻqligini ham bilib oldik.

KORRUPSIYA NIMA?

Ochigʻini aytganda, bugun hamma ham bu haqda aniq-tiniq tasavvurga ega, deb hisoblash juda qiyin. Chunki...

Bir ota torroq davrada: "Oʻgʻlim yogʻli joyda ishlaydi", debdi. "Qayerda ekan?"

soʻrashibdi davradoshlari qiziqib. Shunda u: "Korrupsiyada!" deb javob beribdi koʻkragini kerib.

Tushunmaganlar: "Oʻv!!!" debdi, tushunganlar: "Astagʻfirulloh". Tushunmaganlar tasavvurida: "Qoʻlga tushmagan oʻgʻri — oʻgʻri emas. Kim qayerda, qanday qilib pul topsa, qandini ursin!" degan mafkura hukmron boʻlib ulgurgan. Tushunganlar esa davlatda "korrupsiya" degan "yogʻli" tashkilot boʻlishi aslo mumkin emasligini, bu "oʻgʻil" davlatning korrupsiyaga qarshi kurash organida ishlashini yaxshi biladi.

Demak, yaqin-yaqinlargacha korrupsiyaga qarshi kurash olib borishi kerak boʻlgan organlar ayrim vakillarining oʻzi aynan korrupsiya bilan shugʻullanganidan dalolat beradi. Agar shunday boʻlmasa edi, soʻnggi 8 yildan oshiqroq davr mobaynida qanchadan qancha sobiq mansabdorlar jinoiy javobgarlikka tortilib, qamoq jazosiga mahkum etilarmidi?

Oʻz xizmat lavozimini suiiste'mol qilib, pora berish yoki olish, vakolatlaridan foydalanib, oʻz manfaati, ya'ni pul topish, qimmatbaho buyumlar, moddiy mulkning boshqa turlarini qoʻlga kiritish yoʻlida jamiyat va davlat manfaatlariga zarar keltiradigan noqonuniy faoliyat olib borishga "korrupsiya" deyiladi.

Prezident ma'ruzasida korrupsiyaning oldini olish, uning omillari bilan ishlash uchun 117 ta vazirlik va idoradagi "korrupsiyaga qarshi ichki nazorat" tuzilmalarida 1 ming 285 xodim ishlayotgani aytildi. Lekin korrupsiyaviy omillarni bartaraf etishda ularning oʻrni ham, mas'uliyati ham sezilmayotgani qayd etildi.

Shu bois yigʻilishda mazkur vazirlik va idoralardagi "korrupsiyaga qarshi ichki nazorat" tuzilmalari rahbarlarini ishdan olish va ularning oʻrniga halol, fidoyi va professional kadrlardan qoʻyish, ularni oldiga aniq vazifalarni belgilab berish topshirildi.

KORRUPSIYAGA TOQATSIZ AVLOD TARBIYASI

Prezidentimiz jamoatchilik vakillari va nodavlat tashkilotlariga murojaat qilib: "Korrupsiyaga qarshi kurash — umummilliy vazifa, har bir vatanparvar yurtdoshimizning vijdon

ishidir. Umuman, bu jarayondan hech kim chetda turmasligi kerak", deb ta'kidlaganlari bejiz emas. Jamiyat oldiga muhim vazifa ham qoʻyildi: "Islohotlarimiz natijadorligi avvalo, sadoqatli, fidoyi va korrupsiyaga toqatsiz yangi avlodga bevosita bogʻliq. Bu ishda fikri toza yosh avlodni tarbiyalash ustuvor vazifaga aylanishi shart".

"TARBIYA" FANI

Maktablarimizda ilgari oʻqitib kelingan "Odobnoma", "Vatan tuygʻusi", "Milliy gʻoya va ma'naviyat asoslari" hamda "Dinshunoslik asoslari" fanlari birlashtirilib, "Tarbiya" fani joriy qilingan. Davlatimiz rahbari shu fan doirasida oʻgʻilqizlarimizga halollik, birovning haqiga xiyonat qilmaslik kabi ezgu gʻoyalarni sodda tilda tushuntirib borish kerakligini ham alohida ta'kidladi.

Demak, davlat rahbari ilm-ma'rifatni korrupsiyaga qarshi eng asosiy yechim sifatida koʻryapti.

ONGNI OʻZGARTIRISH PAYTI KELDI

Koʻrinib turibdiki, korrupsiyaning, katta yoki kichik boʻlsin, har qanday koʻrinishi amalda shaxs manfaatining jamiyat manfaatidan ustun kelishini bildiradi.

Biz, avvalo, odamlarning ong-tafakkuridagi korrupsiyaga moyillikni siqib chiqarishimiz, Prezidentimiz da'vat etayotganidek, hammamiz shu gʻoya atrofida birlashib, yakdillik bilan kurash olib borishimiz lozim.

KORRUPSIYANING OʻQ ILDIZLARI

"Korrupsiyani yengish uchun birinchi navbatda uning ortiqcha hashamat va dabdaba degan "oʻq ildizlarini" quritishimiz shart", dedi Prezident.

(Davomi 2-sahifada).

BUGUNNING SHE'RI

Senga faqat shodlik yarashar bugun, Menga koʻchib oʻtsin dilda bor gʻaming. Qara, gullar terib keldim sen uchun, Onajon, bu bayram – sening bayraming.

Koʻksim kuyib ketar koʻzing yoshlansa, Bir bora jilmaysang, togʻ boʻlar koʻnglim. Gul kabi ochilib bahor boshlabsan, Bu bayram seniki, begʻubor singlim.

Opa boʻlib bir bor koyiganing yoʻq, Uka boʻlib koʻngling soʻroldim qachon? Beparvo shoirning gunohidan oʻt, Bu bayram seniki, munis opajon.

Yursangiz shamollar izingiz izlar, Kulsangiz koʻksimda yorishar uchqun. Pariruxsor qizlar, farishta qizlar, Bu bayram sizniki, sizniki bu kun.

Siz borsiz, yer dilbar, samo ham gulgun, Siz borsiz – hayot bor, bordir xayollar. Ming bor qutlugʻ boʻlsin, muborak boʻlsin, Bu bayram sizniki, aziz ayollar!

Iftixor XONXO'JAYEV

TALQIN

NAMOZMI YOKI NIYOZ?

"Xamsa" – hazrat
Navoiydan eng buyuk
yodgorlik. Undagi dostonlarda
xotin-qizlar timsollari yorqin
tasvirlangan, ilm-ma'rifat
bobida ularning erkaklardan
aslo kam emasligi oʻz
ifodasini topgan.

TEMURIYLAR DAVRI JADIDI

Birinchi doston boʻlmish "Hayrat ul-abror"ning 25-bobi — "Ibrohim Adhamning Ka'bagʻa namoz bila borgʻoni va Robiayi Adviyagʻa Ka'baning niyoz bila kelgani" deb nomlanib, hikoyat keltiriladi. Unda Robia al-Adaviya timsoli yaratilgan. Voqeasiga koʻra, Shayx Ibrohim Adham Makka ziyoratiga yoʻl oladi. Ka'ba joylashgan katta choʻl boshlanganida u har qadamda joynamoz solib, ikki rakatdan namoz oʻqiydi. Shu yurish bilan u oʻn toʻrt yil deganda Makkaga yetib boradi. Sahrodagi har bir giyoh tilga kirib, uni madh etadi. Lekin shuncha zahmat chekib yetib kelsa, Ka'ba joyida yoʻq emish.

Shayx oh-u figʻon chekadi. Shunda Hotif farishtadan ovoz keladiki, Ka'ba ziyoratiga kelayotgan bir ayol Allohga shavq-u muhabbati yuki ogʻirligidan qaddi bukilib, betob boʻlib qolgani uchun Ka'baning oʻzi uning ziyoratiga ketgan.

Bu zaifa – Robia al-Adaviya edi. Keyin Robia bilan Ibrohim Adham oʻzaro koʻrishishadi. Unisi bunisini maqtaydi, bunisi unisini... Oxiri, Robia gapning poʻstkallasini aytadi.

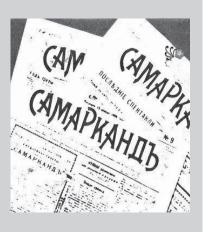
Robia dedi anga: "Ogoh boʻl, – Kim necha yil bodiyada borcha yoʻl.

(Davomi 6-sahifada).

MILLAT MULKI

"DUNYODA TURMOQ UCHUN DUNYOVIY FAN VA ILM LOZIMDUR"

Tayinki, har qanday hushi oʻzida boʻlgan insonning, hamiyatli va qoʻrqmas qavmning, oq bilan qorani farqlay bilgan elning eng ezgu orzusi erk otligʻ tansiqdan tansiq ne'matga noil boʻlmoqdan iborat. Ayniqsa, agar qaramlik, istibdod degan

boʻyinturuqqa shafqat degan tushuncha tamoman begona boʻlganida, mazkur orzu-armon olovga, alangaga aylanadi. Oʻtgan asrning ibtidolarida Turkistonda elning erki ana shunday dahshatli boʻyinturuq iskanjasida edi. Tarixning murakkab bir pallasida, XX asr boʻsagʻasida Turkiston jadidlarining chinakam yoʻlboshchisi hazrat Mahmudxoʻja Behbudiy elni erkka eltmoqday ulugʻvor va muhtasham niyat bilan tengsiz kurash maydoniga kirib keldi va benihoya qamrovli faoliyatini boshladi. Bu faoliyatning naqd natijalari tadqiqotchilar, turli soha vakillari tomonidan xolis va ilmiy jihatdan jiddiy oʻrganilgan va yuksak baholangan.

(Davomi 3-sahifada).

FΔYR

Yuksak orzular ogʻushida

Inson o'z oldiga aniq maqsad qoʻyib, shu yoʻlda astoydil harakat qilsa, albatta, oʻz niyatiga erishar ekan. Men ham oʻn yil deganda nihoyat, Zulfiya nomidagi davlat mukofotiga sazovor boʻldim. Prezidentimiz qaroriga binoan ana shunday yuksak mukofot bilan taqdirlanganlar safida o'zimning ham ism-sharifimni oʻqib quvonchdan koʻzlarim yoshga toʻldi, qalbim gʻururdan entikdi. Ana shu sururli damlarda onajonimning hishayajonini bir koʻrsangiz edi!

Maktabda oʻqib yurgan kezlarimdayoq koʻnglimda tadbirkorlikka qiziqish uygʻongan. Kollej va universitetda tahsil olayotgan paytlarimda bu yoʻnalishda turli seminar va oʻquv mashgʻulotlarida ishtirok etib, oʻz biznes loyihalarim bilan qator tanlovlarda gʻolib boʻlganman.

Mamlakatimizda turizm sohasini rivojlantirishga katta e'tibor qaratila boshlagach, men ham ushbu yoʻnalishda tadbirkorlik bilan shugʻullanishga qaror qildim. Ma'lumki, Angren shahri Chotqol va Qurama togʻ tizmalari etagida joylashgan. Uning atrofidagi sharqiroq soylar, quyuq qaragʻayzor va archazorlar, osmonoʻpar choʻqqilar turizm soha-

sini rivojlantirish uchun juda qulay hisoblanadi. Biz tabiatning ana shu goʻzalliklaridan bahramand boʻlishni istagan sayyohlarga xizmat koʻrsata boshladik.

Ishonsangiz, dastlabki biznes loyihamni amalga oshirish uchun otamga "Hovlimizdagi sogʻin sigirlarimizni sotaylik" deb iltimos qilganman. Otam shashtimni qaytarmadi. Ilk mehmonxonamizni 2016-yili davlat tomonidan ajratilgan imtiyozli kredit hisobidan tashkil qilgan edik. Oradan ikki yil oʻtgach yana 200 million soʻm kredit olib, 15 oʻrinli oilaviy mehmonxona ochdik. Ushbu sohada sayyohlarga sifatli xizmat koʻrsatish uchun tegishli adabiyotlar va internetdagi

manbalar yordamida muttasil bilimimni oshirib bordim. Taniqli tadbirkorlarning bir qator loyihalarida qatnashib, ularning koʻmagida marketing yoʻnalishida ishlash koʻnikmasiga ega boʻldim.

Ayni damda biz mahallamizdagi 30 dan ortiq kishini doimiy ish bilan ta'minlaganmiz. Ular orasida "Ayollar daftari" va "Yoshlar daftari"da roʻyxatda turuvchi insonlar ham bor. Ayni kunlarda Angren togʻlarida eko va sport turizmini rivojlantirish loyihasi ustida ishlayapmiz.

Men Zulfiya nomidagi davlat mukofotiga sazovor boʻlishning ahamiyati hamda mas'uliyatini yaxshi anglayman. Shunga munosib boʻlish uchun bor bilim va tajribamni ishga solib, yangi-yangi gʻoyalarni roʻyobga chiqarish, shu orqali ish oʻrinlarini koʻpaytirishga harakat qilaman. Zotan, hazrat Alisher Navoiy aytganlaridek:

Naf'ing agar xalqqa beshakdurur, Bilki, bu naf' oʻzungga

Oysha OʻROLOVA, Angren shahridagi "Yangiobod – kelajak sari" oilaviy korxonasi rahbari, Zulfiya nomidagi davlat mukofoti sovrindori

koʻprakdurur.

2025-yil 7-mart

KORRUPSIYA —

Boshlanishi 1-sahifada.

Ladid

Holbuki, muqaddas islom ta'limotida ham, boy milliy merosimizda ham, demokratik jamiyat qonunlarida ham hech kimga boyligini dabdababozlik va hashamat tarzida pesh qilishiga izn berilmaydi.

"Eng achinarlisi, bunga taniqli shaxslar boshqosh boʻlyapti, odamlar ularga tenglashaman deb oʻzini "oʻqqa-choʻqqa" uryapti. Bu borada ayrim rahbarlar oʻzining kamtarona turmush tarzi bilan barchaga namuna boʻlish oʻrniga, bunday soxta gadriyatlar asiriga aylanib, noqonuniy daromad topishga intilayotgani ham bor gap", dedi yana Prezident.

Shu bois davlatimiz rahbari parlament palatalari, mahalliv kengashlar, iamoatchilik vakillari, mahalla raislari, nuroniylarni bu masalaga bosh-qosh boʻlib, aholi orasida tushuntirish ishlarini kuchaytirishga chaqirdi.

Chindan ham, to'y-hashamlarimizdagi dabdabalar jamiyatimizda nosogʻlom musobaqaga aylanib ketyapti. Bu bunga qurbi yetmaydigan or-nomusli kishilarni ruhan og'ir ahvolga solib qoʻyyapti. Hatto, koʻpchilik buni ongli hayotining asl mazmuni darajasida bilib, topgan-tutganining katta qismini shunga sarf etishi isrofdan boshqa narsa emas. Ayni shu maqsadlar uchun korrupsiyaga qoʻl urayotganlar ham topiladi.

Davlat rahbari bir yilda xalqimiz qoʻlidagi 43 milliard so'm mablag' shu dabdabalarga sarflanganini aytdi. Bir qalamkash sifatida: "Bunga nechta kitob sotib olsa bo'ladi? Nechta kitob chiqarish mumkin? Qancha uyjoy quriladi? Boringki, qancha texnika, ishlab chiqarish qurollari sotib olish imkoni bor?" deb o'ylab qoldim.

35 MING DOLLARLIK TORT

Yaqinda ijtimoiy tarmoqlarda Samarqandda bir to'y uchun 3 hafta mobaynida tayyorlangan balandligi 4 metr keladigan 35 ming AQSh dollarlik tort koʻrsatildi.

Bir tomoni – demokratiya: har kimning ixtiyori oʻzida. Ikkinchisi – bozor igtisodiyoti: topgan pulini nimaga sarflash – har kimning oʻz xohishi. Shuning uchun qonunan bunga qarshi hech qanday chora koʻrish imkoni boʻlmasligi mumkin. Lekin "jamoatchilik fikri" degan tushuncha ham bor-ku.

Birinchidan, bu dabdaba bilan to'y egasi nimani isbotlamogchi? Nimani koʻz-koʻz gilmogchi? Ikkinchidan, bir toʻyda uydan ham katta tort iste'mol qilinarmikan? Uchinchidan, tort qurgʻurni bir kundan keyin yesangiz, zaharlanishingiz mumkin. 21 kun mobaynida tayyorlangan tortning salomatlikka zarari yoʻqligiga kim kafolat beradi? Hech bir davlat idorasining to'yxonalarda tortilayotgan nozne'matning sanitariya-gigiyena talablari mos kelishkelmasligini nazorat qilish huquqi yoʻqmi? Axir, toʻyga shu davlat fuqarolari keladi-ku.

Savollar ketidan savollar yogʻilaveradi.

NEGA YANA ORQAGA QAYTDIK?

Kovid pandemiyasi bashariyat boshida ogʻir sinov edi. "Har yomonning bir yaxshi tarafi bo'ladi", deganlaridek, o'sha davrda to'yma'rakalar binoyidek ixchamlashib qolgan edi. Bir ogʻaynim oʻsha kunlari oʻgʻlini kam kishi bilan toʻy qilib, uylantirib, shu maqsadda oldindan yigʻgan mablagʻiga kelin-kuyov uchun kreditga ikki xonali yangi uy olib berganini aytib, quvongan edi.

Afsuski, kovidni unuta borganimiz sari to'yma'rakalardagi tejamkorlikni ham yana esdan chiqardik. Hashamdorlik va dabdababozlik qaytadan katta illatga aylanib ulgurdi. Bugun taraqqiyotimizga toʻsiq boʻlib turibdi.

Toʻy-ma'rakalarni ixchamlashtirish borasida bir asrdan buyon kurashiladi. Buxoro amirligining soʻnggi hukmdori Said Olimxon bu borada qattiq farmon chiqargan, jadid bobolarimiz qancha meros qoldirgan edi. Keyin ham bu bo'yicha ko'p qonunosti hujjatlari qabul qilindi, komissiyalar tuzildi. Ammo bu illatdan qutulganimiz yoʻq.

Yurtboshimizning ayni da'vati bizni xalq sifatida yana bu oʻta muhim masalaga munosabatimizni bozor iqtisodiyoti va demokratiya talablari asosida tubdan oʻzgartirishga undaydi.

Yaqin oʻtmishni qoʻya turaylik, buyuk Navoiy bobomiz soxta shon-shuhrat qozonish uchun hovuchlab gavhar sochmoqdan xasislik yaxshiroq, deb hisoblaydi. Shoir och qolib, boylarga dasturxon yozadiganlarni ham qattiq qoralaydi:

> Yoyar anga supraki, ul och emas, Berur anga toʻnki, yalangʻoch emas.

Ot anga tortarki, yuz ilqisi bor.

Elga to'y-tomosha qilib berish uchun nuqul tamagirlik payidan boʻlib, xalq boyligiga koʻz olaytirgan kimsalarni ham qoralaydi:

Bergali olmoq ishidin boʻl yiroq,

Bermak uchun olmagʻaning yaxshiroq, deydi. Bu bayt quloqlarimizda xuddi bugun aytilgandek jaranglayotganiga qoyil qolmay iloj yoʻq.

Ilm-ma'rifatga yuksak e'tibor berilayotgan hozirgi zamonda biz peshona teri bilan topgan mablag'imizni to'y-tomoshaga emas, farzandlarimizning kelajagi, ilm olishi, zamonaviy kasbhunarlarni oʻrganishiga sarflaylik. Toʻy-hasham dabdababozligi musobaqasini ilm-ma'rifat musobaqasiga aylantiraylik.

Ehtimol, aytish noqulayroqdir, lekin rahmatli ota-onamizning zurriyod-u kelin-kuyovlari orasidan 19 ta dissertatsiya yoqlandi. Shuning 16 tasi 2018-yildan keyin, ya'ni O'zbekistonimizda ilmiy darajalar olish uchun dissertatsiyalar yoqlashning ogilona tizimi varatilganidan kevin himova qilindi. Axir, shungacha amalda mamlakatimizda dissertatsiya yoqlash boshi berk koʻchaga kirib qolgan, ilmiy darajasi bor kadrlar defitsiti avjiga chiqib ulgurgan edi.

Prezidentimiz gayta-gayta uqtirib kelayotganidek, jamiyatni ilm-ma'rifatgina olg'a yetaklaydi. Boshqa najot yoʻli yoʻq.

Mamlakatimizda ilm-ma'rifat musobaqasi boshlangan. 2024-yili maktablarimiz bitiruvchilarining oliy ta'lim muassasasiga kirish reytingi oʻtkazildi. Dastlabki 20 ta oʻrinni egallagan maktablar e'lon qilindi. Masalan, Qiziltepa tumanidagi 25-maktab bitiruvchilarining 90 foizi, Navbahor tumanidagi 30-maktab bitiruvchilarining 87 foizi, Ogdaryo tumanidagi 52-, Asakadagi 11-, Chustdagi 52-, Gʻijduvondagi 63- hamda Paxtaoboddagi 21-maktab bitiruvchilarining 85 foizi oliy ta'lim muassasasiga o'qishga kirgan.

Bu qanday goʻzal statistika!

Bizningcha, shu maktablar, shunday ilgʻor tuman va shaharlar tajribalarini mamlakat boʻylab ommalashtirish, har yili shunday maktablar, tuman va shaharlarni ragʻbatlantirish lozim.

ESHIKDAN QUVSANG, TESHIKDAN...

Korrupsiya – shunday shaytoniy illatki, uni eshikdan quvsang, teshikdan kiradi. Ya'ni, unga qarshi kurashni bir kun ham to'xtatib bo'lmaydi. Davlat korrupsiyaning tomirini qirqishi kerak. Aniqrog'i, oqibatni emas, sababni yo'qotish lozim. Bu xuddi kasalni davolash emas, uning oldini olishga oʻxshaydi.

Shuning uchun davlatimiz rahbari: "Barchamiz yaxshi tushunamiz, korrupsiyaga qarshi kurash jarayoni hech qachon aniq muddat bilan cheklanmaydi", dedi.

TOZALANAYOTGAN OLIY TA'LIM

Xalq sifatida korrupsiyaga qarshi kurashning dastlabki shirin mevalarini totyapmiz.

Bir haqiqat shuki, jamiyatda nima kamchil, ya'ni defitsit boʻlsa, korrupsiyaga keng yoʻl ochiladi. Yaqin yillarda bitiruvchilarning 9 foizigina oliy ta'lim muassasasiga kirish imkoniga ega edi. Bu, tabiiyki, oʻqishga kirish jarayonidagi korrupsiyaga keng yo'l ochdi. Keyin "supershartnoma" nomi bilan poraxo'rlikning ikkinchi "bosqichi" avj oldirildi. Oʻqish jarayonida yana kichik poraxoʻrliklar ham to'xtamadi.

Keyingi yillarda oliy ta'lim muassasalarida korrupsiyaga qarshi kurash yoʻlida bir necha muhim qadamlar tashlandi. Birinchisi - kirish uchun yetarli ball toʻplolmagan abituriyentlarga birinchi o'quv yili uchun nisbatan kattaroq shartnoma miqdori belgilandi. Bu ham ball qancha yetmaganiga qarab oshib yoki kamayib boradigan qilindi. Ikkinchisi – kvotalar oshirildi. Davlat oliy ta'lim muassasalari soni ham ko'paydi. Xorijiy oliy ta'lim muassalari filiallari ochildi. Uchinchisi – abituriyent kirish testini topshirganidan keyin amalda bir emas, bir yoʻla beshta oliy ta'lim muassasasiga kirish imkoniga ega boʻldi. Ya'ni, toʻplagan bali bittasiga yetmagan boʻlsa, boshqasiga kiradi. Toʻrtinchisi - nodavlat oliy ta'lim tashkilotlariga keng yoʻl berildi. Xususiy sarmoya oliy ta'lim tizimiga ham kirib keldi. Kechagina mamlakatdagi jami oliy ta'lim muassasalari soni 65-70 tani tashkil etar edi. Bugun nodavlat oliy ta'lim tashkilotlarining o'zi 65 ta! Beshinchisi -2019-yili Oʻzbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1030-sonli qarori bilan oliy ta'lim muassasalari va ilmiy tashkilotlarda mehnat qilayotgan ilmiy darajasi bor mutaxassislarga bir yillik ilmiy-metodik faoliyati uchun qo'shimcha haq toʻlash joriy etildi. Fan nomzodi yoki falsafa doktori ilmiy darajasi borlarga 30, fan doktorlariga esa 60 foizgacha keyingi yil davomida haq to'lanyapti.

Yaqin kelajakda bitiruvchilarning 50 foizi oliy ta'lim muassasasi yoki tashkilotiga o'qishga kiradigan boʻladi.

Bularning bari poraxo'rlikning tomirini qirqishga xizmat qilyapti.

YASHIRIN IQTISODIYOTGA BARHAM **BERISH ZARURATI**

Imtiyozli sohalarni soqit qilganda, qonuniy daromad topgan har qanday fuqarodan belgilangan tartibda daromad solig'i undiriladi. Davlat byudjeti shu asosda shakllanadi.

Ma'ruzada tadbirkorlik faoliyati bilan shug'ullanib, ishlab chiqarishi yoki xizmatlarni tashkil etishda bir necha ishchi kuchidan foydalanib kelayotgani ehtimoli bo'la turib, minglab korxonada biror nafar xodim ham ishlamasligini, yana minglab korxona 2 yoki 1 nafar ishchiga maosh toʻlayotganini koʻrsatganidan kelib chiqib, bu soliq idoralari yashirin iqtisodiyot bilan sust ishlayotganidan dalolat berishi ta'kidlab o'tildi.

INVESTITSIYA VA KORRUPSIYA

Taraqqiyotdan orqada qolgan hech bir davlat investitsiyasiz rivojlana olmaydi. Korrupsiya esa mamlakatga investitsiya kirib kelishining ham yoʻlini toʻsadi. Shuning uchun ham: "... Jinoyatchilik jilovi mahkam boʻlgan, xavfsiz joyga investor koʻproq mablagʻ kiritadi, odamlarimizning ishonchi yanada ortadi", dedi Prezident.

Davlat rahbari bu boradagi muammolar va ularning yechimlarini tahlil qilar ekan, adolatli fikrni bayon etdi: "Oldingi 25 yil davomida bu tushunchalar bizga yot edi. Koʻrib koʻrmaslikka olinardi. Bularni hech biri o'zidan o'zi bo'lgani yoʻq. Hammasiga mashaqqatli mehnatimiz bilan erishdik. Eng muhimi, bularning hisobiga aholi, tadbirkorlar, xorijiy hamkorlarimiz, xalqaro tashkilotlar va investorlarning islohotlarimizga ishonchi mustahkamlandi. Soʻnggi yetti yilda 120 milliard dollardan ortiq investitsiya kirgani, iqtisodiyotimiz 2 karra oʻsib, oʻtgan yili 115 milliard dollarga yetgani buning yaqqol isboti emasmi?"

OQIBAT EMAS, SABAB BILAN KURASHISH USTUNLIGI

Ma'ruzada ta'kidlanganidek, yo'l harakati xavfsizligi inspektorlari "bodi-kamera" bilan xizmat o'tayotgani, avtoragamlar auksionda sotilayotgani, "qo'l radari" va qog'oz bayonnoma tuzish bekor qilingani uchun korrupsiya omillari keskin kamaydi.

BUGUNGI KUNNING FARQIGA BORAYLIK!

Dunyoda eng yomon narsalardan biri davrdan orqada qolish. Bu amalda oʻzgargan zamonda ham eski, ya'ni qoloq tushunchalar bilan yashashni anglatadi.

Prezident aynan shu muammoni ko'tardi. U kishi mamlakatimizdagi tinchlik va barqarorlikni gadrlash, kechagi kun bilan bugungi kunning farqini yaxshi tushunish, mahallada, to'yma'rakada ortiqcha isrofgarchilikka yo'l qo'ymaslik, halollik va shukronalik bilan hayot kechirishni tushuntirish ishlari bo'yicha jamiyatimizda yaxshi tajribalar yetishmasligini afsus bilan qayd etdi.

YANGILANGAN ISH USULI

Bundan buyon sektorlar faoliyati bilan prokuror, ichki ishlar va soliq shugʻullanmaydigan, ularning oʻrniga endilikda Bosh vazir oʻrinbosarlari oʻziga tegishli sohalar kuchi va tizimi bilan shugʻullanadigan boʻldi.

OG'RIQLI YERIMIZ

Ma'ruzada korrupsiyaviy jinoyatlarning 75 foizi tuman va mahallada maishiy korrupsiya shaklida sodir boʻlayotgani qayd etildi. Masalan, infratuzilmaga ulanish, litsenziya olish, imtiyozli kredit ajratish, ishga qabul qilish, malaka oshirish kabi yoʻnalishlarda korrupsiya omillari koʻp.

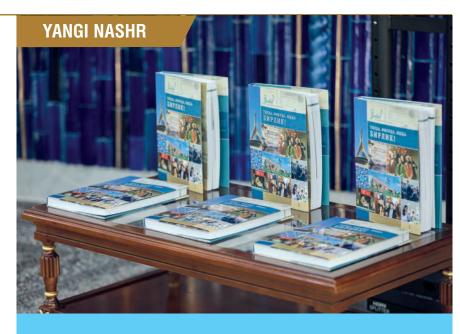
TO'G'RI PROPORSIONALLIK

Mamlakat taraqqiyoti va korrupsiyaga qarshi kurash – bir-biriga chambarchas bogʻliq, ya'ni toʻgʻri proporsional. Korrupsiya yoʻq yoki kam davlatdagina yuksak taraqqiyotga erishiladi. Bu oddiy haqiqat.

Shavkat Mirziyoyev Prezident sifatida Oʻzbekistonni kelajagimizga ogʻir tahdid hisoblanadigan korrupsiyadan xoli mamlakatga aylantirish borasida izchil kurashning tashabbuskori boʻlib kelyapti. Bu tarixiy va muqaddas vazifa hisoblanadi. Chunki davlat korrupsiyaga qarshi kurashning tashabbuskori ham, buyurtmachisi ham, ijrochisi ham, nazoratchisi ham boʻlishi zarur. Biroq: "Ushbu masalada faqat davlatning sa'y-harakati bilan kutilgan natijaga erishib boʻlmaydi. Bu – butun jamiyatimizning ishi", dedi davlatimiz rahbari.

Yangi davr har birimizning Vatan va xalq taqdiri uchun hayot-mamot masalasi boʻlmish shu ezgu ishga kamarbasta boʻlishimizni taqozo etadi.

> Sultonmurod OLIM, Oʻzbekistonda xizmat koʻrsatgan madaniyat xodimi

XALQ UYIDA **TAQDIMOT**

Davlatimiz rahbari 2023-vil 22-dekabr kuni Respublika Ma'naviyat va ma'rifat kengashi yig'ilishida "Ma'rifatparvar ajdodlarimizning merosi bugun biz qurayotgan huquqiy demokratik davlat va fugarolik jamiyati uchun poydevor boʻlib xizmat qilishi tabiiy. Bu kimgadir yoqadimi yoki yoʻqmi, xalqimiz jadid bobolarimiz koʻrsatib bergan yoʻldan ogʻishmay borishi kerak. Chunki ularning g'oya va dasturlari Yangi O'zbekistonni barpo etish strategiyasi bilan har tomonlama uygʻun va hamohangdir", degan edi.

Darhaqiqat, jadid bobolarimiz xalqni ma'rifatli qilish, erkin demokratik davlat qurish uchun qonun ustuvorligi shartligini yaxshi bilgan. Bu fikrni yurtimizda o'zaro tenglik tamoyillariga asoslangan huquqiy jamiyatni barpo etish uchun o'sha zamonning ilg'or ziyolilari tomonidan tuzilgan va 1917-yilda yaratilgan Maromnoma, bugungi tilda aytadigan boʻlsak, Konstitutsiya ham tasdiqlaydi.

O'tgan bir yil davomida yurtimizning koʻzga koʻringan olimlari, jurnalist, yozuvchishoir, bir so'z bilan aytganda, ziyolilari dolzarb masalalarga bagʻishlangan maqolalari bilan "Jadid" gazetasi sahifalarini bezadi, desak, mubolag'a bo'lmaydi. Ular orasida Oʻzbekiston Respublikasi Oliv Mailis Senati va Qonunchilik palatasi Kengashlarining a'zolari, deputatlar, senatorlar, vazirlik va idoralarning mas'ul rahbarlari nafaqat jadid bobolar, balki ular qatorida yurt ravnaqi, ozodligi va ma'rifati yo'lida tengmateng kurashgan jadid momolar, ularning mashaqqatli hayot yoʻli, qoldirgan boy ilmiy merosi haqida ma'lumot olish mumkinligi alohida ta'kidlandi.

Shundan soing, adabiyotshunos olim, Milliy kinematografiya agentligi direktori Shuhrat Rizayev soʻzga chiqib, davlatimiz rahbarining tashabbusi bilan tashkil etilgan "Jadid" gazetasi Vatan va xalq manfaatlari yoʻlida jon fido qilgan millat oydinlari hayoti va faoliyatini keng targ'ib etishda oʻziga xos tafakkur maydoni boʻlib xizmat qilayotgani, mamlakat ziyolilari uchun oʻzgacha bir minbar vazifasini o'tayotgani xususida gapirdi. O'zbekiston Yozuvchilar uyushmasi raisi oʻrinbosari, shoira Farida Afro'z davriy nashrlar, adabiyot va san'atga oid fikr va mulohazalarini bildirdi. "Milliy

ham borligi alohida e'tiborga molik hodisa.

Kuni kecha "Jadid" gazetasida 2024-yil davomida chop etilgan sara maqolalar asosida tayyorlangan "Tilda, fikrda, ishda birlik" kitobining navbatdagi taqdimoti Oʻzbekiston Respublikasi Oliy Majlis Qonunchilik palatasida boʻlib oʻtdi.

8-mart – Xalqaro xotin-qizlar bayrami arafasida oʻtkazilgan mazkur tadbirda Oliy Majlis Qonunchilik palatasi Spikeri Nuriddin Ismoilov soʻzga chiqib, avvalo, yurtimizda erishilayotgan yuksak natijalar va oʻzgarishlarda ayollarimizning sezilarli hissasi borligini e'tirof etgan holda, yigʻilgan xotin-qizlarni bayram munosabati bilan tabrikladi. Ayni chogʻda siyosiy maydonda ham, vaqtli matbuotlarda ham opasingillarimizning ijtimoiy-siyosiy, ma'naviy-ma'rifiy faolligi sezilarli darajada oshgani e'tirof etildi. Xususan, "Jadid" gazetasida e'lon qilingan maqolalar orqali

tiklanish" partiyasi yetakchisi, deputat Alisher Qodirov hamda filologiya fanlari doktori, professor Bahodir Karim ma'ruzalarida mamlakatimiz oʻz taraqqiyotining yangi, yuksak bosqichiga kirayotgan hozirgi paytda jadid bobolarimizning ilg'or g'oyalariga to'yingan, zamonaviy ilm-fan yutuqlaridan yaxshi xabardor, milliy qadriyatlar ruhida tarbiya topgan yetuk kadrlarni tayyorlash, shuningdek, o'sib kelayotgan yosh avlodni ezgu g'oya va Vatanga sadoqat ruhida tarbiyalashda "Jadid" gazetasi kabi bosma ommaviy axborot vositalarining o'rni beqiyos ekanligi to'g'risida so'z yuritdilar.

Tadbir soʻngida yigʻilgan xalq vakilalariga "Jadid" kutubxonasi rukni ostida chop etilgan "Tilda, fikrda, ishda birlik" yilnoma kitobi bayram arafasida sovgʻa o'laroq taqdim etildi.

Nozima HABIBULLAYEVA

Jadid

"DUNYODA TURMOQ UCHUN DUNYOVIY FAN VA ILM LOZIMDUR"

Boshlanishi 1-sahifada.

2024-yil O'zbekiston Prezidentining 27-dekabrdagi "Turkiston jadidlik harakatining asoschisi, atoqli adib va jamoat arbobi, noshir va pedagog Mahmudxo'ja Behbudiy tavalludining 150 yilligini keng nishonlash toʻgʻrisida"gi qarorida alohida ta'kidlanganidek: "Vatanimiz tarixida g'oyat murakkab va sinovli davr boʻlgan XX asr boshida maydonga chiqqan Mahmudxo'ja Behbudiy Turkiston jadidlik harakatining asoschisi hisoblanadi. U milliy ozodlik harakatining buyuk namoyandasi sifatida ilm-fan, ta'lim va tarbiya, adabiyot va san'at, matbuot sohalarini rivojlantirish, jahondagi ilgʻor taraqqiyot yutuqlarini o'zlashtirish orqali xalqimizning ong-u tafakkurini yuksaltirish hamda hurriyatga erishish yoʻlida oʻz hayotini baxsh etgan fidoyi zotdir".

Mamnuniyat bilan ta'kidlamoq joizki, millat hurriyati, el erki sari birlamchi va mashaqqatli yoʻlni ilm-u ma'rifatda deb bilgan Mahmudxoʻja Behbudiy Turkistonni oʻsha davrdagi ayanch va xarob ahvoldan olib chiqa oladigan najotni, avvalo, maktabdan izladi, chunki u maktabning milliy taraqqiyotdagi, milliy o'zlikni anglash va sobit saqlashdagi tarixiy ahamiyatini teran tasavvur eta bildi, xalq hurligi va yurt ravnaqi uchun maktablarni tabiiy va zaruriy zamin deb

Zero, yer yuzidagi eng qadimiy, eng keksa ta'lim muassasalaridan biri maktabdir. Dastlabki maktab bundan besh ming yillar ilgari, ya'ni eramizdan oldingi uchinchi ming yilliklarda donishmand Sharq bagʻrida tashkil topgan. Frot va Dajla daryolari oralig'ida yashagan qadimgi shumerlar izchil ta'lim tizimini ta'min etuvchi maktablarni yaratgan. Bu hududdan topilgan minglab sopol taxtachalardagi mixxat yozuvi bilan bitilgan matnlarning guvohlik berishicha, eramizdan oldingi uchinchi ming yilliklarning o'rtalariga kelib, shumer maktablari tarmoglarining rivoj topib borishi barobarida bu maktablarda ta'lim ikki dastur asosida olib borilgan. Birinchi dastur ilmiy-amaliy maqsadlarni koʻzda tutgan boʻlsa, ikkinchi dastur adabiy-ijodiy maqsadga qaratilgan. Amerikalik taniqli sharqshunos Eduard Kyeraning yozishicha, shumer oʻquvchilari ta'limning dastlabki bosgichida ona tili grammatikasi va yozuvi bilan bir qatorda arifmetikani ham oʻrganganlar. Hayratlanarlisi shundaki, bu maktablar shunchaki joʻn, ibtidoiy maktablar bo'lmay, ularning bitiruvchilari bir qancha ilmiy muammolarni katta salohiyat bilan hal eta bilganlar. Professor Kyeraning ta'kidlashicha, shumerlar, bobilliklar eramizdan oldingi 2000-yildayoq ochib boʻlgan asosiy matematik qonunlarni yunonlar ulardan bir yarim ming yil keyingina kashf etishga muvaffaq boʻlgan. Hatto Pifagor teoremasini shumerlar o'sha zamonlardayoq isbotlagan edilar...

Albatta, qariyb besh ming yillik talotumli tarix suronlarida koʻhna Sharq hududlaridagi maktablar goh gullab-yashnagan, goh inqiroz atalmish koʻrgiliklarni boshidan kechirgan. Jamiyatdagi ijtimoiy-siyosiy iqlim, davlatlarning o'z muhofazasi imkonlari, yurt egalarining ahil-noahilligi, millat hamiyatining tirik-oʻlikligi, moddiy va ma'naviy qadriyatlar nisbatida qay birining ustunligi, odil-u johil hokim-hukmdorlar tafakkuridagi haqiqat talqinlari kabi bir qancha omillar bilan bogʻliq holda yuz beradigan tarixiy evrilishlar maktablar, demakki, ta'lim va fan-madaniyat taqdirida ham hal qiluvchi rol oʻynagani shubhasiz.

Yurtimizdan jahon fani va madaniyatiga bemisl hissa qoʻshgan Forobiy, Beruniy, ibn Sino, Farg'oniy, Xorazmiy kabi ko'plab ulugʻ allomalarning yetishib chiqishi, XI asr boshlaridayoq yoniq aql sohiblarini birlashtirgan, "Ma'mun akademiyasi" nomi bilan tarixga kirgan ilm uyining tashkil etilishi o'sha davrlardagi maktablarning samarali faoliyati natijasidir. Temuriylar, ayniqsa, Mirzo Ulugʻbek davridagi

maktablar tizimi o'z zamonasi uchun benihoya ilg'or tizim edi. Ma'rifatli bobokalonimiz ta'lim islohoti borasida (oʻquvchilarni yoshiga koʻra tabaqalashtirish, ta'limning muddatini belgilash, bosqichlashtirish kabi) katta ishlarni amalga oshirgan. Zamonlar oʻtishi, oʻzgarishi bilan maktablarni ham yangi talablar asosida isloh eta borish zaruriyati paydo bo'laveradi. XX asr boshida jadid ma'rifatparvarlari buni ziyraklik bilan ilgʻadilar va bu yoʻlda fidokorona sa'yharakat qildilar. Maktabning milliy taraqqiyotdagi oʻrni va uni isloh etish zaruriyati haqida, ayniqsa, Mahmudxo'ja Behbudiy, Munavvar qori Abdurashidxonov, Fitrat, Abdulla Avloniy kabi ma'rifatparvarlar ulkan dard bilan gapirgan va bu borada jiddiy amaliy ishlarga bosh-qosh Mahmudxoʻja Behbudiy asrimiz boshida,

1914-yilda yozgan "Muhtaram yoshlarg'a murojaat" nomli maqolasida kuyib-yonib mana bunday degandi: "Muhtaram birodarlar! Barchamizga oftob kabi ravshan va ayondirki, makotib taraqqiyning boshlangʻichi, madaniyat va saodatning darvozasidur. Har millat, eng avval, makotibi ibtidoiysini zamoncha isloh etib koʻpayturmaguncha, taraqqiy yoʻliga kirub, madaniyatdan foydalanmas. Madaniyati hoziradan mahrum qolub, sanoye' va maorif salohi ila qurollanmagan millat esa dunyoda rohat va saodat yuzini koʻrolmas. "Muborizai hayot" maydonida mutlaqo magʻlub bo'lur, oyoqlar ostida ezilur, diniy, iqtisodiy ishlarda oʻzgalarning asiri boʻlub, bora-bora milliyat va diyonatini ham qoʻldan berur. Ana ushbu yoʻllar ila oxiri mahv va nobud boʻlub ketar, Binoan alayh, yer yuzidagi barcha millatlar oʻz bolalarining ibtidoiy tarbiyasigʻa va maktablarning har jihatdan intizom va kamoligʻa ahamiyat berub, bolalarini milliy va diniy ruhda mukammal suratda yetushdurarlar. Aning uchundirki, oʻzga millatlar diniy va milliy hissiyotgʻa molik boʻlub, har ishda diyonat va milliyatni muqaddam tutarlar. Va luzumi kelganda, bu yoʻlda mol-u jonlarini fido etmoqqa hozir turarlar".

Har qanday "taraqqiyning boshlang'ichi, madaniyat va saodatning darvozasi" maktab ekanligidan iborat azaliy haqiqatni teran anglagan buyuk ma'rifatparvar Behbudiy maktab islohotini zamonga uygʻun tarzda isloh qilishning favqulodda muhim ahamiyatini, millat hurligiga eltuvchi yoʻlning ibtidosi ekanini butun umri davomida targ'ib va tashviq qilishdan, bu ishlar ro'yobi uchun bevosita va muntazam amaliy sa'y-harakatlardan aslo charchamagan ulkan shaxsdir. Fidoyi ma'rifatparvar eldoshlarining "taassuboti johilona"siday (ilmsizligi bois boshqalarga ergashishi) chirik odatlarining yagona kushandasi maorif ekanligini ta'kidlashdan charchamagan.

Behbudiy 1913-yilning 12-iyulida "Samarqand" gazetasida bosilgan "Ehtiyoji millat" maqolasini shunday soʻzlar bilan boshlagan: "Boshqa millatlarga qaralsa koʻrilurki, muntazam maktablari bor va avval maktabda diniy ilm ustida dunyoviy ilm va fanlar ham oʻqilur. Chunki dunyoda turmoq uchun dunyoviy fan va ilm lozimdur. Zamona ilmi va fanidan bebahra millat boshqa millatlarga poymol bo'lur". Chinakam millat fidoyisi Behbudiy metin mantiq bilan aytganiday, millat o'zligining, o'ziga bekligining, xalq hamiyatining paydar-pay poymol emas, balki abadiy poydor boʻlmogʻi uchun hech bir

Nizomiddin MAHMUDOV, O'zR FA O'zbek tili, adabiyoti va folklori instituti direktori, filologiya fanlari doktori, professor

millat ma'rifatdan, zamona ilmi va fanidan bebahra qolmasligi zaruriyati hech bir zamonda eskirmaydigan va egilmaydigan bikir haqiqatdir.

Atoqli adib Mahmudxoʻja Behbudiyning behad sergamrov ilmiy-ijodiy va amaliy faoliyatida til masalasi, tilning takomili va tozaligi hamda undagi zaruriy-me'yoriy jihatlarga daxldor muammolar favqulodda alohida oʻrin tutadi. Chinakam millatparvar va tilparvar allomaning 1915-yilda "Oyina" jurnalining bir necha sonlarida bosilgan "Til masalasi" sarlavhali maqolasi shunday boshlangan: "Turkchaning shu'ba va shox(a)lari boʻlgan oʻzbek-chigʻatoy, totor, ozarbayjon, qozoq va turkman lahjalarindagi yangi matbuotning eng ahamiyatlik masalalaridan biri, albatta, sheva, lahja, imlo masalalaridur. Yuqoridagi lahjalarg'a so'ylayturgon turk bolalari bir-ikki ming sanadan beri Eron xalqining alargʻa va yo alarni eroniylargʻa istilo etganlari sababidan fors madaniyati va adabiyoti va lugʻatlari nufuzi(ta'siri)g'a mahkum bo'lub, fors tilidan bir xeyli lugʻat va jumlalarni xoh-u noxoh abadiy va doimiy suratda olganlarki, u jumla va lugʻatlardan bir qismini turkiy lahjalardan chiqorib tashlamoq goʻyo mumkin emasdur. Va bir qismini murodifi (sinonimi) turkchadan topilmaslik darajada gʻoyib boʻlgandur. Balki... biz turkchagʻa bugun iste'mol qilinaturgʻon ba'zi forsiy soʻzlarimizni muqobil va murodofi xalq tilidan va adabiyotidan yoʻqolgandur..."

Alloma arabiydan ham "tabarrukan va majburan" juda koʻp soʻz va ifodalar olinganini aytar ekan, quyidagi gapni alohida ta'kidlaydi: "Va ba'zi ifrotparastlar (haddidan oshuvchilar) tarafidan yangidan bukung'acha yana olinmoqdadur".

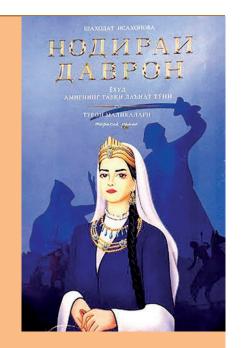
Behbudiy bu holatning maqbul emasligini, kamida, tilning adabiyligiga xizmat qilmasligini qayta-qayta ta'kidlaydi, arabiy-forsiy o'zlashmalarga turkchadan muqobil izlayverish foydali boʻlmasligini qayd etadi. Shuningdek, u qadimgi tillarga qaytish, begona tillardan soʻz olmaslik, oʻzlashmalarga, albatta, turkiycha muqobil topishning shartligi haqidagi gaplarning mutlaqo boʻshligini ta'kidlaydi.

Millatning mustahkam va muntazam ma'rifatini el hurriyati yoʻlidagi favqulodda muhim tayanch deb bilgan Behbudiy ma'rifatning dunyo ilm-u fanidan xabardorliksiz yuzaga kelmasligini chuqur anglagan. Uning 1913-yilda "Oyina" jurnalining 1-sonida bosilgan "Ikki emas, toʻrt til lozim" nomli maqolasida ham koʻp tilni bilishning zaruriyati va foydalari haqidagi fikrlari bayon qilingan. Maqolada dunyodagi ilmiy va badiiy yozma manbalardan foydalanishda tillarni bilishning naqadar kerakligiga ham alohida urg'u berilgan.

Bugun millat hurriyati, el ma'rifati va til qadriyati qaygʻusi bilan yashagan jadid bobolarimiz va ularning yetakchisi Mahmudxoʻja Behbudiy kabi ulugʻlarimiz o'zlarining aziz umrlariga badal deb bilgan zamon-la qovushgan Yangi Oʻzbekiston dadil odimlar bilan yuksalish sari bormoqda. Ilm-u fan, madaniyat-u ma'rifat, adabiyot-u san'at sohalaridagi tadrijiy taraqqiyot samaralari do'stning ham, nodo'stning ham ko'zi oʻngida. Oʻzbek tilining davlat tili sifatidagi nufuz-u mavqeyi muntazam ortib bormoqda, dunyoning millatlar minbaridan ham o'ktam sadolanmoqda. Yoshlarimizning aksariyati faqat o'zbek tilinigina emas, balki bir necha xorijiy tillarga sohiblikni ham ziyraklik bilan joyiga qoʻymoqda. Yurtimizdagi bu kabi nafaqat ko'z, balki ko'ngil ham hadsiz quvonadigan muvaffaqiyatlar Behbudiy bobomizning soʻngsiz orzu-maqsadlari emasmidi?! Shuning uchun ham barcha, ayniqsa, yoshlar Mahmudxoʻja Behbudiy hayoti va faoliyatini chuqur tadqiq qilishi, ilmiy va badiiy asarlarini o'rganishi ham qarz, ham farzdir.

MUTOLAA

She'riyat bo'lmasa, bashariyat necha asrdan buyon boshiga yogʻib turadigan ofatlardan omon chiqolmas, oʻzini qayta tiklay olmas, hayoti ham bunchalar chiroyli boʻlmas edi. U butun dunyoning raso ustuni, ayrilmas joni. Ba'zan oʻylab qolaman, nega biz she'riyat deymiz-u, uning yonboshida suyanch boʻlgan ulkan togʻ tizmalarini nasriyat deb atamaymiz?

MOMOLAR IZIDAN...

Adiba Shahodat Isaxonovaning "Nodirayi davron" kitobini o'qib

Qiziq. Bu fikr boshimda qachon aylandi? Adiba Shahodat Isaxonovaning "Nodirayi davron" kitobini oʻqib, ushbu shoirona nasrning ta'sir doirasiga tushgan chog'imda! Bir necha sahifadayoq xayolim jonon tasvirlarga shoʻngʻidi. Goʻyo davomida koʻzyoshlarga g'arq bo'lgan odamzodning cheksiz alam-anduhlaridan soʻylaydigan doston ichidaman-u hanuz chiqolmayapman. Daf'atan muallifning kimligini unutib qoʻydim. Nazarimda, ijodkor qalami bir qamish nayga aylanib, uzoq va yaqin tarix navolarini qudratli ovoz bilan kuylardi.

Avvalroq adibaning bir dasta qoʻlyozmalarini oʻqigandim. Oʻshanda u Turon malikalari hayoti haqida hikoya qiluvchi turkum romanlar ishlayotgani, yurtimizda yashab oʻtgan ayollarning dardidunyosi, turmush tarzi va orzulari qanday boʻlganiga qiziqishini soʻzlab bergandi. Uning tarixiy romanchilik labirintiga xiyla chuqur va xiyla jiddiy kirib borayotgani, bunga katta ijodkorlar kabi qat'iy kirishgani, mashaqqatli mehnatni toʻla boʻyniga olgani, Choʻlponcha aytadigan boʻlsak, "boshini zoʻr ishga berib qoʻygan"i koʻrinib turardi. Oʻshanda bu azm-u ahdga kuchi yetarmikin, shu nozik jussasi bilan bu qadar ogʻir yuklarni koʻtara olarmikin, bozor iqtisodi talablariga moslashgan engil, tezpishar seriyalar ortidan ergashib ketib qolmasmikin degan turli oʻrinli-oʻrinsiz ishtibohlarga borgandim. Ammo koʻp oʻtmay adibaning romanlari birin-ketin maydonga chiqa boshlagach, u maqsad sari hech ogʻishmay borishga qodirligiga amin boʻldim.

Uning ijodiy rejalari chindan ham mustahkam asosga ega va pishiq-puxta ekan. Katta romanlar, avvalo, ijodiy qulaylik boʻlsagina yuzaga chiqishini teran anglagan Shahodat ham ulugʻ maqsadlarini amalga oshirish uchun Balzak, Dostoyevskiy, Tolstoy kabi oʻziga yaxshigina ijodiy sharoit hozirlagani aniq. Yolgʻizlik, shirin jonni ayamaslik, chinakam fidoyilik, keng koʻlamli ishga sabot-matonat-la kirishish bilangina zalvorli, salmoqli asarlar dunyoga keladi. "Nodirayi davron" va "Gavharshodbegim" ana shu mashaqqatlarning mevasi hisoblanadi.

Bor-yoʻgʻi bir necha yil avval shiddatkor zamonamizga media sanoati kirib keldi va qalami o'tkir yozuvchilarni oʻziga ohanrabodek jalb qilishga urindi. Bu ijod bozoriga yangi asarlar, yangi loyihalar, ssenariylar, bir so'z bilan aytganda mahsulot kerak. Bu jarayon qalam ahlini shoshirib qoʻydi. Negaki, yangi bozor tinmay ijodiy mahsulot etardi. Shunday paytda Nurali Qobul, Isajon Sulton, Nabi Jaloliddin va bir qator adiblar yeng shimarib ishga kirishib ketdi. Ular yildan yilga yangidan yangi asarlarni kitobxonlarga tez taqdim qilayotganlarini yaxshi tushunsa boʻladi. Shahodat ham bu industrial talablarni juda teran his qilgan holda turli sahna asarlari, ssenariylar yozdi. Bu jarayonda talab va taklifni hisobga olmay koʻring-chi! Reklama sizga aslo qaramay qoʻyadi. Darrov injiqlik qilmay, tezda yozib beradigan qalamkash oldiga chopadi. Ammo Shahodat Isaxonova bozor bosimlariga qaramay "Turon malikalari"ni qat'iyat bilan davom

ettirdi. Rohat-farogʻatdan kechib, turmush tashvishlaridan chekinib, oʻzini ayamay oʻy-fikrlari, tuygʻularin qogʻozga tushirdi. Erta bahoi daryolariday toʻlib-toshib yozdi. Shunday qilmasa boʻlmasdi ham.

Yozuvchining shavq-u shiddat o'quvchiga ham yuqadi. Adiba tasviridagi shahzodalar, malikalar, sarkardalar, a'yonlar-u oddiy zahmatkashlar mana shu ayqirganhayqirgan selsifat, vahshiy talotum ichida! Talonchilik va ogʻir soliqlarni koʻtarolmay oxirgi chora sifatida bolta-yu ketmon bilan qurollanib chiqqan yupun dehqonlar, hunarmandlar ham shunda!

Adiba tarixiy voqealar, achchiqchuchuk hissiyotlar aro sulh soʻrab, oq bayroq koʻtarib yurganday boʻladi. Qaysi jayronkoʻzga madad berishni bilmaganday voqeadan voqeaga sarson kezadi. Ammo ming urinmasin, sulh bayrog qonga botadi. Nodira o'tkir aqlidrok, zakovati bilan adolat uchun kurashadi. Uning matonati, jasorati, fasohati cheksizday. Biroq bu nozik hilqat vakili har qancha kurashmasin, quturgan qo'shin va shafqatsiz hukmdor - Nasrullo oldida ojiz qoladi. Oʻzi va avlodi qirgʻin balosi sabab gurbon bo'ladi.

Shahodat Isaxonova syujetni gʻoyat qiziqarli quradi. Oʻquvchida asarni bir zum toʻxtamay, paysalga solmay, kechikmay oʻqish ishtiyoq jo'sh uradi. Qahramonlar taqdiriga berilib ketadi va ba'zan voqealarda xuddi oʻzi ishtirok etayotganday sergak tortadi.

Mumtoz shoiramiz Nodirabegim haqida Turob Toʻla, Komil Yormatov, Hoshimjon Razzoqov kabi ijodkorlar dramalar, kinoasarlar yaratgan. Qolaversa, Aziz Qayumov, Mahbuba Qodirova singari olimlar haqqoniy tadqiqotlar olib borgan. Yozuvchi Shahodat Isaxonova esa turkum romanlari orqali tarixiy shaxslarning fojiali qismatlariga yangicha tahlil bilan yondashadi. Qalami bilan ochkoʻzlik, tamagirlik, talonchilik balosining tub ildizlarini ochadi. Malikalar oʻquvchida qadim yunon tragediyalarida ishtirok etayotganday taassurot qoldiradi. Ba'zan ular olamga o't qo'yadigandek bo'lib, dahshatli qasos alangalarida yonadi, ba'zan ojiz chumolidek nom-nishonsiz toptaladi. Har ikkala romanning yetti yuz sahifaga choʻzilgan voqealari bir zum boʻlsin susaymaydi, tarang tortilgan torning faryodi salqimay davom etadi. Muallif ham andak boʻlsin oʻz oldiga qoʻygan maqsaddan hech bir oʻrinda chalg'imaydi.

Mutolaa mobaynida Turkon xotun, Gavharshodbegim, Bibixonim, Nodirabegim oʻquvchi koʻz oʻngida jonlanadi. Shunday jahon bojixirojiga arziydigan malikalar, ayanchli tariximizning, navoiylarni tugʻgan onalari biz ozod avlodlarga qarata, "ey odamzod farzandlari, ezgulik yoʻllaridan yuring, haqiqatingizdan aslo chekinmang!" - deb nolaafg'on qilayotgandek bo'ladi. Tarixiy ogʻriqlardan soʻzlaydigan, bugun uchun muhim boʻlgan chaqiriqlarga boy, yosh-u keksaga birdek xush keladigan, ma'naviy ozuqa beradigan yangi romanlar oʻzbek oʻquvchilariga muborak bo'lsin!

> Ibrohim G'AFUROV, O'zbekiston Qahramoni, adabiyotshunos

Maktab voyaga yetayotgan avlod tafakkurini shakllantirish ustaxonasidir; agar kelajakni qo'ldan chiqarishni istamasang, maktabni qo'lda mustahkam tutmogʻing lozim.

Anri BARBYUS, fransuz adibi

2025-yil 7-mart

arshimda shovullab

Qutlibeka RAHIMBOYEVA, Oʻzbekistonda xizmat koʻrsatgan madaniyat xodimi

QUVONCH

Togʻlar yelkasiga sigʻmagan irmoq -Sasidan sukunat eshigi sindi. Rangin chechaklarga aylandi tuproq, Zaminning chiroyi endi bilindi.

Quyoshniki boʻldi bepoyon samo, Nurlarning yo'llari uzaydi. Orzuli-havasli kunlar beorom Novdalarni gullar bilan bezaydi.

Ildizidan boshlab uchiga qadar Gulga toʻlib ketdi ogʻochlar jismi, Bogʻlarda adashib qoldi shabada, Rangidan mastmi yo bo'yidan mastmi?

Oftobning anhorga chizgan naqshini Majnuntol kun boʻyi koʻrib toʻymaydi. Yuksakda kuylamoq shuncha yaxshimi, Odamlardan koʻproq qushlar kuylaydi.

Yana o'z ranglari qaytgan bag'ringda, Yurtim, koʻnglim toʻlib yurib quvondim. Yana kuz zahmati, qishning zahridan Omon chiqqaningni koʻrib quvondim.

Farida AFRO'Z, "Do'stlik" ordeni sohibi

Koʻklab ketdi Koʻksimdagi nayzalar, Gul ochmogda Kiprigimda maysalar, Bir bor kelar, Ming yilda bu lahzalar, Yor kelar kun keldi, bahor, kelagol.

Entikadi, Yuragimdek daryolar, Har kurtakda Kular boʻldi dunyolar, Qorday bugun Erib bitdi ro'yolar, Yor kelar kun keldi, bahor, kelagol.

Kunduz bilan Tunlar bugun tenglashar, Musichalar Bir-birovin "siz"lashar, Va nihoyat, Oshiq dillar tillashar, Yor kelar kun keldi, bahor, kelagol.

Sen bahona G'uncha ko'nglim ochardim, Yor poyiga Atir so'zim sochardim, Boshim olib, O'zim o'zdan qochardim, Yor kelar kun keldi, bahor, kelaqol.

Dunyoda ikki qudratli kuch bor – biri ich, yana biri esa qalam. Ular oʻrtasidagi aqobat va kurash shiddatli. Lekin ulardan nam qudratliroq yana bir kuch bor – bu liga qalam olgan ayoldir.

Akshagul TULEGENOVA, "El-yurt hurmati" ordeni sohibi

JADID AYOLLAR

Eh, jadid ayollar, jadid ayollar, Sizni charchatdimi hadik, xayollar. Sizni oʻldirdilar koʻzsiz jaholat – "Egasiga itday sodiq a'yonlar"... Eh, jadid ayollar, jadid ayollar.

Siz millatning faxri, gul-lolalari, Xayriniso, Mariyam, Diloralari, Zolim zamonaning dilporalari, Eh, jadid ayollar, jadid ayollar.

O'n yetti yoshida Matluba xonim Koʻtarmoqlik uchun ayolning shonin "Ezilgan millatim" deb, ezgan jonin... Eh, jadid ayollar, jadid ayollar.

Siz yurtning onasi, volidalari, Tilda, fikrda, ishda komilalari. Oybekni kashf etgan olimalari -Eh, jadid ayollar, jadid ayollar.

Davr keldi, ammo yoʻqdir oʻzlari, Jadiy turkumida o'tlig' izlari, Shundan yuzi oydin oʻgʻil-qizlarin, Eh, jadid ayollar, jadid ayollar!

Armonim shu: sizni koʻrgim keladi, Yengingizdan tutib yurgim keladi, Poyingizga boshim urgim keladi, Eh, jadid ayollar, jadid ayollar!

Zebo MIRZO, "Shuhrat" medali sohibi

Azizim, Ne uchun maysa emasmiz, Yellar oʻpganida suykalib oʻtgan. Ne uchun, ne uchun daraxt boʻlmadik, Ildizi, shoxlari chirmashib ketgan. Ariglar boʻyida giyohdek oʻssak, Suvlarda tushimiz eshilarmidi? Adirlar ortida shamol boʻlsaydik, Koʻklarda ruhimiz qoʻshilarmidi? Nechun mavjudmiz-u, nechun yoʻqdaymiz? Barmoglar uchida nozik bir titrog. Nafaslar qoʻshilib turganda, nechun Olovlar ichida jim kutib turmog. Nechun pichoqlarga tiralar koʻzim Koʻkka suyanganday suyanolmayman. Nechun qoʻlingizda loladek uxlab, Koʻksingizda tongdek uygʻonolmayman... Ne uchun hayotim bu qadar sahro, Nechun yuragimda bu qadar zorlik, Qarshimda shovullab oqar bir daryo, Bir tomchi suv soʻrab oʻtinolmayman... Ne uchun inson yaraldik,

Biz nechun yaraldik yolg'on dunyoda? Azizim, ne uchun maysa emasmiz?

Koʻnglimiz sigʻmasa yer-u samoga?

Oh, endi shu qadar muhabbat bilan

Biz qanday yashaymiz bu tor dunyoda?

Mehribon ABDURAHMONOVA, Oʻzbekiston Yozuvchilar uyushmasi a'zosi

QIZCHA, QUYOSH VA YULDUZLAR HAQIDA QO'SHIQ

Chigirtka chirillar tinmay, Onda-sonda itlar huradi. G'ayir sochi qop-qora qizcha Baxt haqida tushlar koʻradi.

Tushlarini yoritadi oy, Supra yulduz yasaydi kulcha. Qoʻriglaydi Yetti qaroqchi Qizchani to tong otgunicha.

Topshiradi tongga sogʻ-omon, Quyosh chiqar mayin erkalab. Yuzlarini yuvar shudringlar, Qushlar kuylab berar ertalab.

Kuni bilan o'ynar kun bilan, Buzog'ining ortidan chopib, Chap koʻksiga yashirib qaytar, Botayotgan quyoshni topib.

Soʻng uxlaydi kunni quchoqlab, Supra yulduz yasaydi kulcha. Yana qoʻrir Yetti qaroqchi Qizchani to tong otgunicha.

Tonglar otar, musaffo, oppog Yogʻdularga toʻlar ertasi. Asra doim, ona tabiat, Ozod yurtning ozod erkasin.

Xosiyat RUSTAMOVA, Oʻzbekiston va Ozarbayjon Yozuvchilar uyushmasi a'zosi

Balki xotirangda qolgan... qolmagan, Balki Sen uchun ham armon oʻsha on. O'sha kun nigohlar gapirolmagan -Soʻzlardan qocholmay yuribman hamon. Har kuni erinmay tong otar oppog, Har kuni tap tortmay kelaverar tun! Har shox uyalmasdan yozganda yaproq – Mening xayollarim tortadi mahzun. Har lahza yodimga solar bahorni, Har lahza yodimga tushar o'sha kuz. Yillar kuraganda sochimdan qorni. Sen mening dunyomda qolasan yolgʻiz! Koʻzimda u kunlar qoldi tip-tiniq, U kunlar boʻlganmi? Bormidi? Bor... Chin! She'rga aylanishga turibdi intiq -Koʻzimdan toʻkilgan har ulkan tomchi! Balki... Xotirangda qolgan... Qolmagan... Balki Sen uchun ham oʻsha kun armon. O'sha kun nigohlar gapirolmagan -Soʻzlar bilan yashab yuribman hamon!

Shoira SHAMS, Oʻzbekiston Yozuvchilar uyushmasi a'zosi

Kelur savsan qadin togʻ aylabon ul navbahor ichra, Dilida ishq-u, ilkida tutib gul navbahor ichra.

Sahar afg'oni birla olam ahlin uyg'otib erdi, Yana avji tarannum birla bulbul navbahor ichra.

Kirib gulshanga vasfin bitgali kim ishtiyoq aylar, Yuz ochgay sahfadek nargis-u sunbul navbahor ichra.

Saboh alvonida husn-u jamolin orzu etgay, Seningdek necha, ey koʻnglum, taxayyul navbahor ichra.

Bitarsan nomalar otiga Shoira nihon aylab, Ki ishq asrori dilga boʻldi maqbul navbahor ichra.

Nargiza ODINAYEVA, Oʻzbekiston Yozuvchilar uyushmasi a'zosi

Vlen <mark>oʻzim tomonga qarayolm</mark>ayman, Yurak betlamaydi sen yoqlarga ham. Tuya boʻynidagi qoʻngʻiroqdayman, Yoʻllarga toʻkilib boryapman kam-kam.

Qushlar osmonidan takror oʻtoldi, Sochlarim rayhonga aylanolmadi. Bir ulkan ismlar kaftimda toldi, Zamin izlarimni yodlayolmadi.

Ogʻriqlar – moʻjiza, sukut – katta sir, Har zarram yurakka aylanib turdim. Fasllar ranglarda takror kelgandir, Men esa bir tushni bir marta koʻrdim.

Yomg'ir, shamollarda o'ynayveraman, Tuya sahrolarga manzil soladi. Muallaq lahzaman, nomsiz eraman, Quyosh tomogʻimda qotib qoladi.

Gulhayo ANOROVA, Zulfiya nomidagi Davlat mukofoti sohibi

Men jim kuzataman onam umrini, Bir yodgorlik kabi turar mungʻayib. Lavhiga qirtishlab bitilgan yoziq Rangsiz fasllarda boʻldilar gʻoyib.

Men jim kuzataman onam umrini, Uyqusi adashgan qushlarday behol. Koʻzlari kirtaygan, Rangi uniqqan Gullardek iforin bilmas ehtimol.

Men onam umrini kuzataman jim... Yomgʻirga jom boʻlar chumoli ini. Har oqshom bokira oʻrmon qoʻynidan Koʻzlaring izladi qanday afsunni?

Men jim kuzataman onam umrini, Anhorday shovullar olomon besar. Sening-chi, koʻksingda urayotir bong Inson anglashi man etilgan hislar.

Men jim kuzataman onam umrini, Bolangman yupanchga jur'at etmagan. Ro'moling chetidan sirg'algan g'arib Sochlaring o'tmishdir qo'lim yetmagan.

Men jim kuzataman onam umrini...

SIYRAT

"EGILGAN HAR NIHOLNI TURG'AZIB

Bolaning oʻzi tusagan koʻngil dunyosi boʻladi. Unda oydan baland orzular, adoqsiz orzu-niyatlar kamalakrang gulbarg yozadi. Bolaligimizda adabiyotga mehr, mutolaaga oshnolik qalbimizga kitobning suratini muhrlagan...

Darsligimizdagi shoir-yozuvchilarning tarjimayi holini yod olish an'anaga aylanib ketgan kezlar. Zulfiya Isroilova haqidagi saboq meni boshqa olamga yetaklardi. Uning temirchi otasi holatini qayd etgan bitiklari yod boʻlib ketdi: bosqon tutgan qabariq qoʻllari shunday tasvirlangan ediki, taajjubga tushardim. Oddiygina temirchini sandon va bosqon bilan cho'g' sachratib ishlashini shunchalar zargarona, chiroyli va jonli tasvirlash mumkinmi? Uning har bir soʻzi xayolimda jaranglar, men shoira bilan yashardim goʻyo. Xayolparastligimdan o'zim uyalardim, ammo mening otam ham temirchiligidan koʻnglimda faxr tuygʻusi qayta toʻlqinlanardi. Bu uygʻoqlikni faqat mening koʻnglim tushunardi. Shundanmi, shoiraning she'rlarini qayta-qayta o'qish kundalik yumushimga aylandi. "Saodat" jurnalining har bir sonini intizorlik bilan kutardim. Uning har bir sahifasini bola nigohim bilan oʻqib chiqardim. Kunlarning birida tahririyatga maktub yoʻllash fikri tugʻildi. Ammo hayajon bunga birmuncha vaqt yo'l bermadi. Fursat o'tib, qat'iy qaror

qildim. Tahririyatga yoʻllagan xatimga qisqa muddatda javob olganimda mendan baxtiyor odam yoʻq edi. Xatni bagʻrimga bosaman. Yostig'imning ostiga qo'yib yotaman. Yaqin dugonalarimning menga havasi kelardi. Men esa shoiraning she'rlarini takrorlayverardim:

Goʻzal tuproq uzra quyildi oqshom, Kunduz olar dam,

Jo'shqin mushoira etadi davom, Do'stim, kel sen ham! Bunda uzoqdagi doʻst boʻlar yaqin, San'at, mahoratning bayrami bunda, Qofiya, soʻz, misra bahslari qizgʻin. Yuraklar davraga kiradi bunda...

Men shoira tasvirlagan davraning tinglovchisi bo'lgim, u suhbatlarni uzoq eshitgim kelardi. 1982-yili tahririyat ostonasiga qadam bosib, xalqimizning sevimli shoiralari Oydin Hojiyeva, Qutlibeka Rahimboyeva bilan suhbatlashib qaytarkanman, uzun yoʻlak oxiridagi Zulfiyaxonim nomi yozilgan eshikka hadik va mehr bilan termilib, vujudimda buloqning suvidan totgandek tiniqish va qoniqish his qildimki, bu hisni hali-hanuz unutolmayman.

Salom, mening aziz dugonalarim, Azizim, lobarim, chevarim qizlar! Ey, toza qalbimning oshnolari, Kuylarim ilhomi, sevarim qizlar!

Har oqshom bir she'r dilga ko'chib o'tardi. Koʻchganda koʻch-koʻroni, hayajoni, titroqlari bilan manzil topardi. Sevimli ijodkorlarimiz bilan uchrashgan kunlarimiz - talabalikning oddiy kunlarini bayramlarga aylantirib yuborardi. Jurnal bilan muloqot tahririyatga bogʻlab qoʻygan damlar ne baxtki, kun kelib shu jamoada bir xodim boʻlib ishlash nasib

Ardoqli shoiramiz Halima Xudoyberdiyeva bosh muharrirlik qilayotgan yillar edi. Bunda Zulfiyaxonim ulugʻlik gashtini surayotgan

boʻlsa-da, tahririyatdagi anjumanlarga goh-goh qatnashib turardi. Uning tashrifi, kutib olish jarayonining oʻzigina biz uchun alohida bir saboq edi. Sipo kiyimi-yu, sipo qarashlarining oʻzidan-da oʻrganadigan sinoatlar borligi vujudingga koʻchardi. Nigohlaridagi fikrning oʻzi-da dars berardi. Tahririyatga ilk bor xat yoʻllagandagi hayajonlarimga yanada adoqsiz titroqlar qo'shildi. Zulfiyaxonimning ayollik, onalik va insoniyligi, mehr-u muhabbati, matonati salmog'ini o'lchagich mezon yo'q edi dunyoda. U sabrning dengizini simirdi, kurashib yashamoq iqboli neligini koʻrsatdi. Irodasi, jasorati bilan oʻzbek ayoli timsoliga aylandi. Oʻn yillik hayotining gavhar xotiralari bilan yashab, vafo va sadoqat kuychisi boʻlib koʻngillardan joy oldi:

Sadid

Hijroning qalbimda, sozing qoʻlimda, Hayotni kuylayman – chekinar alam, Tunlar tushimdasan, kunduz yodimda,

Men hayot ekanman, hayotsan sen ham! Ustoz Mirtemir "Zulfiya she'riyatimizning ham, madaniyatimizning ham, yurtimizning ham iftixori! Ulugʻ Vatan faxri!" deva yozganida shoira toleyini koʻra olgan edi.

Xalqning ardoqli shoirasi aziz umrining 80 yillik shodiyonasida oʻziga xos saodatli soʻzini aytdi. Qogʻozga oynaksiz qadalgan koʻzlarida shukronalik nuri zohir edi. Buning siri cheksiz yorugʻ koʻngil kengliklarining qaytimi deb o'ylayman. "Men o'zbekning Zulfiyasiman", deya she'r bilan so'zlarini tugatganda butun zalning tik turib, uzoq olgovi shoira soʻzining ming chandon haqligiga she'rparast xalqining odil bahosi edi. Shoiraning ikkinchi umri ham shunday ardoqda kechmoqda.

Zulfiyaxonim nomidagi Davlat mukofotining ta'sis etilishi iqtidorli qizlarni g'oyat ruhlantirib, hayotda o'z o'rnini topishida betakror maktab vazifasini oʻtayotir. Shu bilan birga jamiyat hayotida faol kadrlar - yetakchi qizlarning shakllanishiga mustahkam zamin hozirlamogda. U muhtarama zot sharafiga haykal o'rnatilishi mamlakatimizda Ayolga, uning jasorati, sabr-u qanoati, mehnati, vafosi va hayosiga berilgan beqiyos ehtirom boʻldi.

Bugun shoiraning izdoshlari saf tortmoqda. Havas bilan minglab qizlar Zulfiyaxonim hayoti va ijodidan gʻoyibona saboq oldi. Qad rostlab, qaddini tikladi. Oʻz aytar soʻziga ega boʻldi. Izlanib, oʻrganib niyatni ulugʻ qildi va shu yurtga munosib farzandlar boʻlib kamol topdi.

She'rni, shoirani sog'inib yurtimizga bahor moʻralaydi. Mana, necha yildirki, Zulfiya haykali qoshida bahorning birinchi kunini kutib olamiz. Bunda betakror shoiramizning oʻzi oʻqigan she'rlari bilan muxlislarini kutib olayotgandek tuyulaveradi. Qulogʻimga uning bir satri quyilib qolgan:

Egilgan har niholni turgʻazib qoʻydim...

Dilfuza SHOMALIKOVA

QUTLOV

YUZ BILAN YUZLASHGAN "SAODAT"

Ilk ayollar jurnali "The Ladies' Mercury" dunyo yuzini koʻrganiga qariyb uch yarim asrcha boʻldi. Bu jurnal Angliyada noshir va jurnalist Jon Delton tomonidan chop etilgan boʻlib, uning sahifalaridan sevgi va sadoqat hikoyalari, odobaxlog mavzusidagi maqolalar, ayollar liboslariga oid tavsiyalar hamda xotinqizlar bilan bogʻliq ajoyib xandalar joy olgan edi. Ammo 1886-yilda matbuotga kirib kelgan Amerikaning "Cosmopolitan" jurnali, garchi keyinchalik adabiyotga yoʻnaltirilgan boʻlsa-da, to bugungi kunga <mark>qadar eng</mark> koʻp obunachiga ega ayollar nashri deb e'tirof etiladi.

O'zbek xotin-qizlarining ma'naviyat bo'stonida koʻz ochgan "Saodat" ham oʻz nufuzini baland tutib kelayotgan onaxon jurnaldir. Ayni kunlarda uning ijodiy jamoasi jurnalning yuz yillik toʻyiga tayyorgarlik ishlarini boshlab yuborgan.

"Saodat" yurtimiz xotin-qizlarining ommabop, ijtimoiy-siyosiy, badiiy-bezakli jurnali boʻlib, oʻzbekona qadriyatlarimiz targʻibotchisi, millat ayollarini ijtimoiy faollikka chorlaguvchi, shuning bilan birga, turmush tashvishlarida ularga eng yaqin maslahatgo'y vazifasini oʻtaguvchi suyukli nashrdir. Jurnalning ilk soni 1925-yilda "Yangi yo'l" nomi bilan o'quvchilar qoʻliga yetib borgan. Uning ilk muharriri etib matbuotchi boʻlmasa-da, uzoq yillar mas'ul lavozimlarda ishlagan, oʻz davrining faol ayoli Tojixon Shodiyeva tayinlangan.

Ma'lum ijtimoiy-siyosiy sabablar bilan jurnalning nomi bir necha bor oʻzgartirilgan. Jumladan, tashkil boʻlganiga oʻn yil toʻlib, "Yorqin turmush", yana biroz vaqt o'tib, "Yorqin hayot" deya nomlanadi va tez orada o'zbek ayollari hayotining oynasiga aylanadi. Ammo Ikkinchi jahon urushi va urushdan keyingi iqtisodiy inqirozlar sabab jurnal bir muddat nashr etilmaydi. Toʻqqiz yillik tanaffusdan keyin 1950-yilga kelib nashr "O'zbekiston xotinqizlari" jurnali nomi ostida yana mushtariylarga taqdim etila boshlandi. Jurnalning "Saodat" deb nomlanishi esa alohida bir tarix.

Oʻzbekistonning ilk jurnalist ayollaridan biri - Saodat Shamsiyeva oʻsha paytdagi respublikaning birinchi rahbari Akmal Ikromov taklifi bilan ham Markaziy Komitetning bosmaxona ishlari boʻlimida, ham jurnalda muharrir sifatida faoliyat boshlaydi. Toʻsatdan jurnalning nomini oʻzgartirish haqida gap chiqadi va bir qancha yangi nomlar muhokamaga qoʻyiladi. Fayzulla Xoʻjayev jurnalni "Saodat" deb nomlash taklifini beradi. Biroq Akmal Ikromov bu taklifni yosh muharrir

nomiga ig'vo chiqmasligi uchun rad etadi. "Saodat" jurnal uchun uzukka ko'z qo'ygandek eng ma'qul nom ekani esa ko'pchilik hukumat a'zolarining yodida muhrlanib qoladi. Va nihoyat 1966-yildan boshlab Oʻzbekiston xotin-qizlar jurnali shakli-shamoyiliga va oʻzbek xotin-qizlari, opa-singillarining qalb kechinmalariga munosib tarzda "Saodat" deb ataldi.

Bu oʻziga xos, nafosatli nashrga Tojixon ayadan keyin Sobira Xoldorova, Xosiyat Tillaxonova, Saodat Shamsiyeva, Fotima Niyozova, Iqbol Akbarxo'jayeva, Oydin (M.Sobirova), Zulfiya Isroilova, Halima Xudoyberdiyeva, Oydin Hojiyeva, Feruza Jalilova muharrirlik qildi.

"Men shu muborak tahririyatda 42 yil ishladim, - deydi Oʻzbekistonda xizmat koʻrsatgan madaniyat xodimi Qutlibeka Rahimboyeva. – Toʻrt avlod-Zulfiyaxonim, Halima Xudoyberdiyeva, Oydin Hojiyeva, Munavvara Usmonova rahbarlik qilgan adabiy davrda undim, o'sdim. Bu jurnal menga oʻxshagan ne-ne shoiralarga saodat eshigi bo'ldi. Ammo shu kunlarga yetmoq ham oson kechmagan. O'n beshi zulmatga do'ngan achchiq xotiralarning hilviragan sahifalarida qora yozuqlar ham bor. "Saodat"ga muharrirlik qilgan ilg'or fikrli ayollarning ba'zilari qatag'onga uchrab, uzoq yillar Sibirga surgun qilingan. Jumladan, Tojixon aya yigirma yil, Sobira Xoldorova oʻn uch yil Vatandan uzoqda yashagan, ogʻir qiynoqlarga

Bugun "Saodat" imizning adadi 70-80-yillardagiday katta boʻlmasa-da, biroq mushtariylar auditoriyasi tor emas. Ular jurnalimizni elektron shaklda oʻqishadi, chiqayotgan maqolalarga munosabat bildirishadi. "Saodat" nuroniy yoshga yetib ham zamon bilan hamnafas yashayapti, taraqqiyot bilan birma-bir qadam tashlayapti.

E'tibordan chetda qolayotgan mavzu yo'q. Millat ayolining turmush tarzi, bola tarbiyasi, madaniy meros, milliy qadriyatlar, adabiyot va san'at olami, dunyo miqyosida tanilayotgan qizlar hayotidan lavhalar, pazandalik sirlariga oid maslahatlar va hokazo... Xullas, "bunda tole

har narsadan mo'l..."

Qutlibeka Rahimboyevaning aytganicha bor, davlat rahbarining 2018-yil 2-fevraldagi "Xotinqizlarni qo'llab-quvvatlash va oila institutini mustahkamlash sohasidagi faoliyatni tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari toʻgʻrisida"gi Farmoniga asosan jurnal tahririyati faoliyatini tubdan takomillashtirish, ularning elektron shaklini yaratish, samaradorligini oshirish borasida ham bir qator chora-tadbirlar belgilab olinib, jurnalning yangi qiyofasi yaratildi. Bugunning voqealariga yangicha yondashuv, tezkor munosabat va dizaynga e'tibor qaratildi. "Ayol va siyosat", "Mustaqil yurt tayanchlari", "Bir voqea tahlili", "Jahonga mashhur ayollar", "Jannatim onam", "Saodatli yillarim", "Qizlar daftaridan", "Dunyoga sultonlar bergan ayollar", "Har bir oila - tadbirkor", "Olisdagi yaqinlarimiz", "Qaynonalar maktabi - hayot ibrati" kabi yangidan yangi ruknlar yuz ochdi.

Yana bir gapni aytmasa boʻlmaydi. "Saodat"da mehr-oqibatning bardavom an'anasi bor. Jamoaning biror xodimi koʻzdan uzoq ketsa-da, koʻngildan nari boʻlmaydi. Qondosh egachi-singil kabi to'y-u tashvishida bir-biriga kamarbasta, yaxshi-yomonida hamnafas. Bitta nonni yetti boʻlib yemasa, yegani ichiga tushmaydi.

Asrlik umr bir jurnal uchun - buyuk davr. "Saodat" shunday ulugʻlikka yetdi, muhtasham yuz yillikning barakotini koʻrdi. Qogʻozlar qatida taqdirlar suvratini, kechinmalar tasvirini chizdi. Ayoli bor oʻzbaki xonadonlarning hammasiga muhib bir kuy kabi sizib kirdi. Bir so'z bilan aytganda, O'zbekiston xotin-qizlari jamiyatining hur damini tasdiqlovchi muhim hujjatga aylandi.

"SAODAT"ning tabarruk bayramlari mehrijahon onalar, dildor opa-singillar, oysuluv qizlarimizga qutlugʻ boʻlsin!

Muhayyo RUSTAMOVA

JAMIYAT

Oila ming yillardan buyon kishilik amiyatining asosi va inson hayotining mazmunini tashkil qilib kelmoqda. Odam butun umr oila muhitida yashaydi. Muqaddas kitoblarda ham, mamlakatimiz Bosh Qomusida ham, milliy qadriyatlarimizda ham oilani asrab-avaylash masalasiga alohida e'tibor qaratilgani bejiz emas.

QO'RG'ON MUSTAHKAM BO'LSIN

Biroq globallashuv davrida turfa jamiyat va madaniyatlarning oʻzaro ta'sirlashuvi natijasida ming yillik qadriyatlar ham transformatsiyaga uchramoqda. Hozirgi shiddatli zamon koʻplab an'anaviy tushunchalar qatori oilani ham jiddiy sinovdan oʻtkazyapti. Yaqin vaqtlargacha asosan Gʻarb jamiyatlariga xos deb hisoblangan nikoh va oilaviy hayotga bepisand qarash, shaxsiy manfaatni oiladan ustun qo'yish kabi holatlar, taassufki, asta-sekin bizning kundalik hayotimizda ham bo'y ko'rsatmoqda.

Albatta, ushbu holat allaqachon koʻpchilikni bezovta qilyapti. Koʻpchilik oilani asrash haqida bong uryapti, bu muammoga bagʻishlangan anjumanlar uyushtirilib, mahallalarda targ'ibottashviqotlar oʻtkazilyapti, nizolashib qolgan er-xotinlar yarashtirilyapti. Xullas, imkon qadar choralar koʻrilyapti. Lekin shuncha sa'yharakatlarga garamay, nega ahvol kun sayin yomonlashib bormoqda? Ochigʻi, bunga javob topish oson emas.

Yurtimizda ajrimlar koʻpayishining asosiy sabablaridan biri yoshlarning oilaviy hayotga tayyor emasligi, erta nikohlar bilan bogʻliq. Chindan ham, xalqimiz - bolajon xalq, doimo farzandlarini oʻylab, ularning kamolini koʻrish orzusi bilan yashaydi. Biroq aksar hollarda ota-onalar o'z bolasining fikri bilan hisoblashish zarurligini unutib qo'yadi. Uning nimani kiyishidan tortib, kelajakda qanday kasb tanlashini ham oʻzlari hal qilishga intiladi. Farzandning individual xususiyatlari, uning o'ykechinmalari va xohishlari bilan qiziqmaydi.

Eng achinarlisi, oʻgʻil-qizlar voyaga yetgach, kim bilan yashashini ham kattalar belgilab beradi. Hali biron ishning boshini tutib jamiyatda o'z o'rnini topib ulgurmagan, bir-birini yaxshi bilmaydigan yoshlar barvaqt nikohdan o'tkaziladi. Shu tariqa ularning aksariyati orzu-havaslar qurboniga aylanadi. Tez orada g'o'r kelin-kuyovning hayotida, o'zaro munosabatlarida muammolar yuzaga chiqa boshlaydi. Oqibatda to'laqonli oilaviy hayotga, uning oʻtkinchi qiyinchiliklariga tayyor boʻlmagan yoshlar "qarashlari to'g'ri kelmagani"ni bahona qilib ajrashishga qaror qiladi.

Farzand uchun doimiy g'amxo'rlik qilish yaxshi, albatta. Lekin mehrda ham me'yor boʻlgani ma'qul. Goʻdaklar erta yoshidan mustaqil hayotga tayyorlab borilmasa, har gal uning nomidan ota-onasi qaror qabul qilaversa, vaqti kelib u hatto, oʻz juftini tanlashda ham mas'uliyatni zimmasiga olishga jur'ati yetmasligi mumkin. Bugungi kunda "Men oila qurishga tayyormanmi? Oilam mustahkam boʻlishi uchun nimalar qilishim kerak?" degan savollarni xayoliga ham keltirmasdan turmush qurayotgan yigit-qizlar koʻpchilikni tashkil qiladi. Taassufki, ota-ona va yaqinlar qistovi bilan oila atalmish qoʻrgʻonga tayyorgarliksiz gʻisht qoʻygan bunday yoshlarning aksariyati muammolar girdobiga tushib qolmoqda.

Shu oʻrinda jamiyatimizda shakllangan yana bir illat xususida ham to'xtalmasak bo'lmaydi. Gap shundaki, oliy o'quv yurtini tamomlab, endigina ish boshlagan yoki turmush qurish yoshiga yetgan yigit-qizlarga nisbatan kattalarning bosimi kuchayib ketadi. "Tengqurlaring allaqachon ikki bolali bo'ldi, sen esa haligacha sudralib yuribsan" deb ularga dashnom berish oddiy hol sanaladi. Goʻyoki millat taqdiri ularning toʻyiga bogʻliqdek... Bunday tinimsiz ta'na-malomatlardan bezor bo'lgan ayrim yoshlar oʻzlari umuman tanimaydigan, bilmaydigan yigit yoki qiz bilan turmush qurishga rozilik berib yuborishadi. Shu ham koʻpincha ajrimlarga sabab boʻlmoqda. Buning oldini olish uchun avvalo odamlarning dunyoqarashini oʻzgartirish zarur. Kamolga yetgan yoshlarni umrining eng mas'uliyatli pallasida ortigcha savollar bilan qiynash oʻrniga, ularning qalbiga yo'l topib, fikrini eshitish muhimroq. Shoyad ana shunda ajrimlar va turmushdan alamzada yoshlar soni kamaysa.

Qolaversa, yoshlarning oʻzi ham bunday mas'uliyatli pallada dadil va qat'iyatli bo'lishi, koʻngil amri va sogʻlom aql bilan ish tutishi kerak. Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyevning nikoh qurish arafasidagi yoshlarga qarata aytgan quyidagi soʻzlari ham shundan dalolat beradi: "Men aziz yigit-qizlarimizga murojaat qilib aytmoqchiman: turmush qurishga, oilaga, farzand taqdiriga nihoyatda chuqur mas'uliyat bilan qarang. Bu masalaga yuzaki yondashib, ham oʻzingiz, ham oʻzga bir inson hayotini xavf ostiga qoʻymang".

Oila xalqlar hayotining davomiyligini ta'minlaydigan muqaddas maskan hisoblanadi. Oilaga etiborsizlik har qanday jamiyat uchun ham halokatli oqibatlarga sabab bo'lishi mumkin. Shuning uchun oilaviy ajrimlarning oldini olish, bunga sabab bo'layotgan illatlarni bartaraf etish barchamizning umumiy vazifamiz hisoblanadi.

Baxtli oila – farovon jamiyat demak. Nikoh rishtasi muqaddas sanaladi. Chunki unda muhabbat, sadoqat va mehr-oqibat mujassam. Oila esa jamiyatning mustahkam qo'rg'onidir. Mashhur qoʻshiqda aytilganidek, "Uyida baxti borlar – har yerda baxtiyordir".

Avazbek SHERMATOV, Ijtimoiy-ma'naviy tadqiqotlar instituti ilmiy xodimi

Mening istiqboli porloq erkaklarga hurmatim qanchalar yuqori boʻlsa, oʻtmishi goʻzal ayollarga ehtiromim ham shu qadar balanddir.

Oskar UAYLD

2025-yil 7-mart

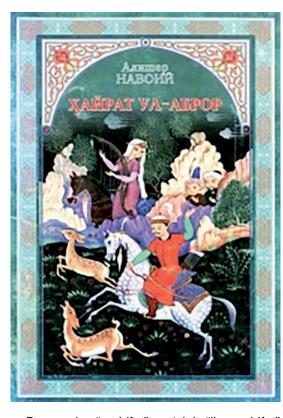

Ladid

Boʻldi ishing arzi namoz aylamak, Sheva manga arzi niyoz aylamak. Sanga samar berdi namoz-u riyo, Bizga bu bar berdi niyoz-u fano".

"Niyoz-u fano" deganda hech qanday manfaatni o'ylamay, hamma narsani unutib, dunyodan ham kechib, qalbning tubtubidan Alloh vaslini valinib-volvorib soʻrash tushuniladi. Ibrohim Adham esa Xudoga koʻproq yoqish uchun har qadamda ikki rakatdan namoz oʻqidi. Xudoga intilishning xuddi shu ikki bir-biriga zid yoʻlini qiyoslab, Hazrat Ali bir ajib hikmat aytgan va uni Navoiy oʻzbek tiliga govilmagom oʻgirgan:

Toat koʻpidin ma'rifat ozi yaxshi.

Bu yerda "ma'rifat" so'zini "ilm-ma'rifat" ma'nosida emas, "tasavvuf" tariqasida tushunish kerak. Tasavvuf esa Alloh taologa oshiqlik, uning vaslini tilashni anglatadi. Demak, koʻp toat-ibodat qilgandan Xudoni koʻproq sevish

Bu yerda shoir riyo bilan, ya'ni ko'z-ko'z qilib o'n to'rt yil har qadamda ikki rakatdan namoz oʻqigandan koʻra chin dildan Allohga niyoz qilishning ustunligini ta'kidlaydi. Shu tariqa Robia al-Adaviyaning bu sidqi Ibrohim Adham ibodatidan ustun kelgani ayon qilingan.

Xo'sh, nega ayol avliyoning yo'li erkak avliyoning yoʻlidan ustun koʻrsatildi? Savolga javobni yana Navoiyning oʻzidan - uning bir qit'asidan topamiz. Hazrat Ali nasriy hikmatning oʻzbekcha she'riy tarjimasi asosida bitilgan bu satrlarda soʻzni kim (erkakmi yoki ayol) aytayotganiga emas, balki nima deyayotganiga e'tibor berish lozimligi uqti-

Chun g'araz so'zdin erur ma'ni anga, Nogil oʻlsa xoh xotun, xoh er. Soʻzchi holin boqma, boq soʻz holini, Koʻrma kim der oni, koʻrgilkim, ne der. Demak, Allohga ibodatda bandaning jinsiga emas, uning a'moliga qaraladi, deyil-

"TENG HUQUQLI" BOSH **QAHRAMONLAR**

"Farhod va Shirin", "Layli va Majnun", "Sab'ayi sayyor" dostonlaridagi ikki bosh qahramondan biri, ya'ni Shirin, Layli va Dilorom – ayol.

TEMURIYLAR DAVRI JADIDI

Shirinning ilm-ma'rifati, aql-farosati yuksak darajada ekaniga amin boʻlamiz. Dostonning 35-bobi. Farhodning Mehinbonu saroyida mehmon boʻlishi tasviri. Ziyofatda Shirinning har biri bir fan sohasida kiroiy kamolot kasb etgan o'n kanizi ham qatnashadi.

Bu majlis ichra hozir oʻn dilorom, Bori ham sarvqomat, ham gulandom. Bo'lub Shirin bisotining nadimi, Alardin xush Mehinbonu harimi. Kelib har qaysi bir fazl ichra mohir, Mahorat shevasi har birda zohir. Biri ash'or bahri ichra g'avvos, Biri advor davri ichra raqqos. Biri mantiq rusumida raqamkash, Biri hay'at ruqumig'a qalamkash. Birining shevasi ilmi haqoyiq, Balogʻatda biri aytib daqoyiq. Biri tarixda soʻz aylab fasona, Biri hikmat fani ichra yagona. Hisob ichra birining zehni borib Muammoda birisi ot chiqorib. Bu fanlarda bular bir-birdin ahsan, Yuz ul fanliq aro har qaysi yakfan. Dilorom-u Diloro-yu Diloso, Gulandom-u Sumanboʻy-u Sumanso. Parichehr-u Parizod-u Parivash, Paripaykar – zihi oʻn ismi dilkash.

Bu parcha tahlilida bir muhim nuqtaga alohida diggat garatishimiz zarur. Ya'ni, o'n qizning she'rshunoslik, musiqa nazariyasi, mantiq, astronomiya, tasavvuf, balogʻat (poetika), tarix, falsafa, matematika, muammo (she'rda yashiringan so'zlarni topish) boʻyicha yetuk ilmga ega boʻlganligiga! Buning zamirida nima orzu

Savolga javobni oradan besh asr o'tib, jadidlar harakatida topish mumkin. Ular madrasalarda tabiiy fanlar oʻqitilmasligi, bu jihatdan ilgʻor Yevropa mamlakatlaridagi ilm-ma'rifat darajasidan juda ortda qolib ketganimiz masalasini ko'tarib, yangi tartibdagi maktablar ochadi, dunyoviy fanlardan ham ta'lim berila boshlaydi. Diggat garatish kerak bo'lgan jihat shuki, sho'ro zamoniga qadar xotin-qizlar uylarda savod chiqargan, qizlar maktablari bo'lmagan. Qizlar madrasasi haqida-ku xayol qilishning o'zi imkonsiz edi.

Qarang, Navoiy o'z davrida o'n qizning o'n fanda mohirligini yozyapti. Bu tahlillar asosida hech ikkilanmasdan "Navoiy temuriylar davri jadidi edi", deya olamiz.

VA'DAGA VAFO

Farhod togʻga suv chiqardi. Shuning sharafiga saroyda shohona mehmon qilindi. Hammasi yaxshi edi. Shirin ko'nglida ham Farhodga muhabbat jo'sh urgan edi. Shunday bir yaxshi kunda Shirinning ta'rifi Eron shohi Xusrav Parvezga yetib boradi. Xusrav bu masalada yaqin do'sti, donishmand Buzurg Umiddan maslahat soʻraydi. U sovchi yuborish fikrini aytar ekan, Mehinbonuni "kordon", ya'ni "ishning ko'zini biluvchi", "dono", Shirin ("paripaykar")ni esa "bisyordon", ya'ni "ko'p narsani biluvchi" deb eshitganini avtadi:

Eshitmishmenki, Bonu kordondur, Pari paykar dogʻi bisyordondur.

Shoirning bu satrlarida ham ayollarning aqlli va ilm-ma'rifatli ekanini qayd etish bor.

Mehinbonu sovchilarga nima deb javob berishni bilmay boshi qotadi. "Xo'p' desa, Farhod nima bo'ladi, "yo'q" desa, Eron shohi uni va mamlakatini tinch qo'yadimi? Sovchilarni maslahatlashishini aytib joʻnatadi. Oxiri Shirinning oʻzini ham bu mashmashadan xabardor qiladi. Kutilmagan bu gapdan uning figʻoni falakka chiqib:

Boshimg'a tig'i g'am sursang, ne bo'lg'ay, Bu so'z deguncha o'ltursang, ne bo'lg'ay?! ...Manga Farhod ishqi tuhmati bas, deydi.

Menga ne ishq-u, ne oshiq havasdur, Agar men odam oʻlsam, ushbu basdur!

"Ushbu" deganda Farhod bilan bogʻliq ishq-muhabbati mojarolari koʻzda tutilgan. Bunda Shirinning odobi namoyon bo'ladi.

Farhodni Xusrav hiyla bilan halok etadi. Shirin uning dardida kuyib, bir necha karra oʻzini oʻldirishga urinadi. Har gal odamlar bunga xalaqit qiladi. Chunki Mehinbonu unga kecha-kunduz qorovullar tayinlagan

Oxiri Mehinbonu Xusrav bilan yarashadi. Qamal qilingan shahar darvozalari ochiladi. Shirinni Eron shohiga berishga rozilik bildiriladi. Shirin togʻda Farhod bunyod etgan qasr ziyoratiga izn soʻraydi. Xusrav noilojlikdan rozilik beradi. Shirin ot ustidagi shohona kajavada togʻ sari yoʻl olganida Xusrav lashkarining bari sat tortadi. Ular orasida shahzoda Sheruya ham bor edi. Shirinning husnini koʻriboq uning koʻngliga ishq oʻti tushadi. Oromini yoʻqotadi. Oʻylaboʻylab, otasini oʻldirish rejasini tuzadi. Xusravning zulmi haddidan oshgani uchun a'yonlari shahzoda tarafga o'tadi. Otani o'ldirib, taxtiga o'tiradi-da, Shiringa sovchi yuboradi.

Shirin esa oqila, vafodor qiz. Ichida masalani

puxta hal qilib oladi:

Ani koʻrmakdin oʻlmak yaxshiroqdur! Bu Shirinninggina qoʻlidan keladigan mardlik va gat'iyat edi.

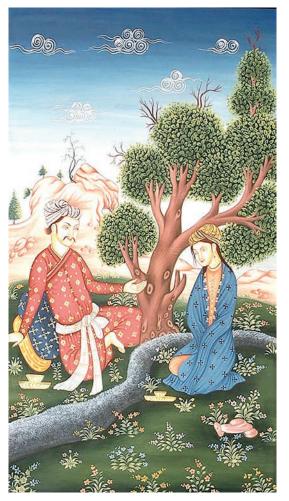
CHARBZABONLIG

Navoiy qo'llagan bu so'z lug'atda "shirinzabonlik", "tilyog'lamalik" tarzida izohlanadi. Shirin donolik qiladi. Navoiy tili bilan aytganda, "charbzabonlig" bilan Sheruyaga shart qo'yadi: "Avval Farhodning hurmatini bajo keltirib, azasini tutay, keyin sening hukmi farmoningda boʻlay, koʻnmasang, meni tirik koʻrmaysan", deydi. Sheruya noiloj

Shopur yoʻlboshchiligida togʻdan Farhod jasadini topishadi-da, shohona kajavaga solib, o'zi bunyod etgan qasrga qo'yishadi. Shirin Mehinbonudan ruxsat so'rab, Farhod jasadi bilan vidolashmoqchi ekanini bildiradi. "Odamlar xalaqit qilmasin", deb ham iltimos giladi. Qasrga kirib, eshikni ichkaridan qulflaydi-da, oʻlik yori bagʻaliga kirib, jon

MAKTABDOSHLAR

"Layli va Majnun"ning 11-bobida tasvirlanishicha, Qays, ya'ni Majnunni Laylining otasi qizi uchun bunyod etgan maktabga oʻqishga berishadi. U oʻqishni boshlagan kunlari Layli uyida betob yotgan, davolanayotgan edi. Tuzalib, o'qishga kelgan kuni uni koʻrgan mahzun Majnun koʻnglida ishq olovlandi.

Bizni qiziqtirgan masala shundaki, Navoiy bu yerda, birinchidan, qizi uchun maktab qurdirgan otani, ikkinchidan, maktabda oʻgʻil bolalar bilan qizlarga birga ta'lim berilayotganini yozyapti. Amalda esa biz XX asrga kelibgina ming mashaqqat bilan oʻgʻilqizlar birga ta'lim oladigan maktablarga

ODAM TINMAY MASHQ QILSA, YUKSAK MAHORATGA ERISHIB BO'LADI

Bu gapni har kim ayta olmaydi. Shunga ishongan, shuni oʻzida sinab koʻrib, samara topgan kishigina bu qadar dadillik bilan shunday deya oladi.

Dilorom oʻzida shunday kuch topdi. Nega? U Bahrom shohning suyukli yori edi, ovga uni birga olib chiqqan, podshoh sarxush edi. Diloromga maqtangisi, ovchilik mahoratini koʻrsatib qoʻygisi, undan olqishlar eshitgisi keldi. "Kiyik uchrasa, qanday qilib otay?" deb so'radi undan. Dilorom: "Avval shunday bir oʻq otingki, u uchib ketayotgan kiyikning ikki qoʻlini bir yoʻla teshib oʻtib, uni toʻxtatsin. Keyin yana bir oʻq otingki, boʻynini teshib oʻtib, uni boʻgʻizlasin. Chunki: "Boʻynidan boʻgʻizlangan hayvon goʻshti halol boʻladi", deyishadi", deydi.

Kiyik paydo bo'lishi bilan Bahrom yorining bu shartini haddi a'losida bajaradi va yoridan maqtov kutib: "Qalay?" deydi. Dilorom esa "Odam tinmay mashq qilsa, bunday yuksak mahoratga erishib boʻladi", deydi bamaylixotirgina.

Shoh jahl ustida yorini oʻlimga hukm giladi. Ammo a'yonlari uni cho'l-u biyobonda sochini boʻyniga oʻrab, tashlab kelishadi. Doston voqeasi boʻyicha Dilorom tirik qoladi, yillar o'tib, er-u xotin bir-biri bilan topishadi

Bizni bu yerda qiziqtirgan jihat boshqa tinmay mashq qilish masalasi. Diloromning oʻzi ham oʻta mahoratli jangchi edi. Bu yuksak darajaga esa u tinimsiz mashq bilan erishgan edi, albatta. Tabiiyki, shoir iste'dod bobida ayollar erkaklardan aslo qolishmasligini koʻrsatgan. Zimdan esa sozandalik xotinqizlar uchun ham kasb boʻlishi mumkinligini targ'ib qilgan. Bahrom aynan Diloromning changchilik mahorati sharofati bilan yorini

TEMURIYLAR DAVRI JADIDI

"Jadid" soʻzi "yangi" degani. Buni bugun bilmaydigan kishi kam topilsa kerak. Hamma zamonda ham ilgʻor kishilar yangiliksiz olg'a intilib bo'lmasligini teran anglagan. Navoiy esa bu jihatdan ilgʻorlarning ilgʻori

Axir, xalqona aytganda, "eski tos, eski hammom" bilan jamiyat qayergacha bora oladi? Asr-asrlar mobaynida ham jahon tamaddunidan batamom uzilgan holda yashab kelayotgan xalqlar borligini tasavvur qilish uchun misol qidirib, uzoq-uzoqlarga borishning hech ham keragi yoʻq: shundoq O'zbekistonimiz janubiy chegarasida oqib o'tayotgan Amudaryoning chap qirg'og'iga o'tib, qo'shni va qondosh xalqning yashash ahvolini bir koʻrgan odam bu fikrimizga darhol qoʻshiladi-qoladi.

Buyuk Navoiyning sabog'i saboq: taraqqiyotga faqat va faqat yuksak darajadagi ilm-ma'rifat bilangina erishiladi.

Murod HOSHIMOV

JAHON AYVONIDA

moqchi.

MAKRON TINCHLIK SHARTNOMASIGA QARSHI CHIQDI

Fransiya prezidentining ta'kidlashicha, tinchlik "hech qanday narx evaziga va Rossiya tazyiqi ostida o'rnatilishi mumkin emas, shuningdek, osoyishtalik Ukrainaning taslim boʻlishi bilan ham sodir boʻlmaydi".

U Yevropa qo'shinlarini Ukraina hududiga oylashtirish taklifini ilgari surdi.

Kelgusi hafta Fransiya "Ukrainada kelaakdagi tinchlikni kafolatlashga" tayyor boʻlgan mamlakatlarning harbiy qoʻmondonlarini toʻplaydi.

BOSH SHIFOKOR BIR MILLIARD RUBL O'G'IRLAB, QOCHIB KETDI

Hozirda uni mamlakat Ichki ishlar vazirligi qidirmoqda. Tatyana Surovseva Sankt-Peterburgdagi 20-sonli shifoxona rahbari boʻlgan.

U hamkasblari bilan birgalikda hashamatli koʻchmas mulklar va Maldiv orollariga sayohat yoʻllanmalarini xarid qilgan. Pul oʻgʻirlangani 2024-yilda oʻtkazilgan keng koʻlamli tintuvlar paytida ma'lum boʻldi.

O'sha paytda Rosfinmonitoring tibbiyot xodimlarining "Moskva-Siti"dagi kvartiralari va qimmatbaho mashinalari borligiga e'tibor qaratgan. Shuningdek, yiliga bir necha million rubl maosh (taxminan 141 mlrd soʻm) yozilgan soxta xodimlarni ham ishga qabul qilib, barcha mablag'larni shifoxona rahbariyati o'zaro taqsimlab olgan.

2020-yil Surovseva "Sankt-Peterburg aholisi farovonligi yoʻlidagi fidokorona mehnati uchun" nominatsiyasida "Oltin sher" mukofotiga sazovor boʻlgan edi.

TURAR-JOY BINOLARIGA BOMBA TASHLANDI

"Ryonxap" agentligining xabar berishicha, Janubiy Koreya harbiy-havo kuchlarining qiruvchi samolyoti AQSh bilan hamkorlikdagi mashgʻulotlar pay-

tida Pxochxon shahridagi poligondan tashqarida sakkizta MK-82 aviabombasini tasodifan tashlab yuborgan.

Hodisa oqibatida tinch aholiga zarar yetgan, to'rt kishi jiddiy tan jarohati olgan. Turar-joy binolari, shu jumladan, ibodatxona ham shikastlangan.

QARIYALARGA G'AMXO'RLIK QILUVCHI ROBOT YARATILDI

Yaponiyalik ishlab chiqaruvchilar keksalar uchun turli darajadagi parvarish vazifalarini bajara oluvchi robotni taqdim

150 kilogrammli gumanoid robot bemor-

larning tagliklarni almashtirish, yotog yarasining oldini olish uchun ularni agʻdarib turish, ularga o'tirishga yordam berish, paypog kiydirish, tuxum govurish, kiyimlarni taxlash va boshqa maishiy yumushlarni bajara oladi.

Turkiya ham shunday robotlarni yoʻlga qoʻyishni rejalashtirmoqda. Chunki "temir odamlar" ham arzon, ham ishonchli ekanligi ta'kidlangan.

SAYLOVLAR YASHIRIN **MUHOKAMA QILINDI**

Politico nashri ma'lumotlariga ko'ra, muzokaralar Yuliya Timoshenko va Petro Poroshenkoning yaqinlari bilan boʻlib oʻtgan. Uchrashuvda muddatidan oldin o'tkazilishi kutilayotgan prezidentlik saylovlari masalasi koʻrib chiqilgan.

Trampning yordamchilari Zelenskiy bu saylovlarda magʻlubiyatga uchraydi deb hisoblashmoqda.

Ukrainada prezidentlik saylovi 2024-yilda oʻtkazilishi kerak edi, ammo harbiy holat tufayli mazkur jarayon bekor qilingan. Zelenskiy faqat NATOga a'zolik evaziga lavozimini tark etishini ma'lum qilgan.

"YEVROPA RAHBARLARI **UKRAINADA ABADIY URUSH BO'LISHINI ISTAYDI"**

Amerikalik milliarder, AQShning Davlat boshqaruvi samaradorligi departamenti boshlig'i va tadbirkor Ilon Mask Yevropa rahbarlari Ukrainada "abadiy urush" boʻlishini xohlayotganini ta'kidladi.

"Ular abadiy urush bo'lishini istaydi. Yana qancha ota-ona o'g'illaridan ayriladi? Yana qancha bola otasiz qoladi? Ularning tasavvuricha, urush hech qachon tugamaydi", deya izoh yozdi Mask X tarmog'idagi foydalanuvchilardan birining postiga.

Ushbu postda Daniya bosh vaziri Mette Frederiksenning "Ukrainadagi tinchlik davom etayotgan urushdan koʻra xavfliroq" degan soʻzlari keltirilgandi.

"MEN AYOL ZOTIDA BIR JAHON KO'RDIM..."

Xalqimiz azal-azaldan ayolga ehtiromni kelajakka e'tibor sanab, bu ezgu a'molni hamisha baland tutib, yuksak qadriyat sifatida e'zozlab keladi. Zotan, millatning buyukligi ilm-ma'rifatli ayollarga har jihatdan bogʻliq. Davlatimiz rahbari Shavkat Mirziyoyev: "Bir haqiqat ayonki, har qanday xalqning ma'naviy darajasini, avvalo, shu yurt ayollarining ma'naviy saviyasi belgilaydi", deya ta'kidlaganlari bejiz emas.

Xotin-qizlarning ma'naviy saviyasi borasida taraqqiyparvar ziyolilar — jadid bobolarimiz koʻp va xoʻb qaygʻurishib, Turkiston kelajagini bevosita ayollarning savodli boʻlishi bilan bogʻliq hodisa deb baholashgan. Ular kishilar ongida ayollarga hurmat-ehtirom tuygʻusini uygʻotish uchun sharafli harakatlar olib borar ekan, qizlarga oʻgʻil bolalardan kam e'tibor qaratmaslik kerakligini botbot uqtirishar, birinchi navbatda ularning oʻzlari xalqqa oʻrnak-namuna boʻlib yoʻl koʻrsatishardi.

Misol uchun, Mahmudxoʻja Behbudiy dastlabki ta'limni olishi uchun qizi Parvinaxonni (Surayyoxon ham deyishadi) oʻn yoshigacha Abduqodir Shakuriyning "usuli jadid" maktabiga beradi. Keyin uy sharoitida qoʻshimcha oʻqiboʻrganishi uchun rus hamda fransuz tillari muallimlarini yollaydi, shu tariqa kerakli muhitni yaratib beradi. Behbudiy bu xatti-harakati orqali oʻgʻillar qatori qizlarning ham xat-savodli boʻlishi, koʻproq til oʻrganishi kerakligini uqtiradi.

O'zbek adabiyotining yorqin namoyandalaridan biri Choʻlpon – oʻz ijodida ayollarni ulugʻlab, ayni paytda ularning jamiyatda murakkab jarayonlar ishtirokchisi ekanini ham unutmaydi. Asli toshkentlik muallim Nurmuhammad Dadamuhammedovning qizi, shoir Choʻlponning 17 yashar shogirdi Matluba Muhammad xonim oʻz zamonasida "Xalqimga" she'ri bilan sovet davlatini larzaga solgan edi. "Mudom Chorning qoʻlida koʻp ezilgan Millatim" misrasi bilan mashhur bu she'r Yevropa gazetajurnallarida qayta-qaytalab bosilib chiqadi. Oqibatda ish shoira oʻqiyotgan Moskvadagi O'zbek maorif institutining yopilishigacha borib yetadi. Oʻshanda matbuotda faol chiqishlari bilan shuhrat qozongan jadid, olim Sattor Jabbor bu o'tli misralarni nemis tiliga o'girib, "...ezilgan Millatim" ahvolotini olamga yoyadi. Bu haqda tarjimonning oʻzi: "Sovetlar qanchalik bosim qilmasin, adabiyotimiz Choʻlponlarni yetishtirishda davom etmoqda, millatning orzumaqsadlari shu fidoyi qizning qalbidan otilib chiqmoqda", deydi faxr bilan.

Rasuljon Rahimovning ayoli Rahbarxon va gizi Farida. 1953-yil, Andijon.

Yana bir muhim jihat — xotin-qizlarning xorijda oʻqishi masalasi. Qizlar shundogʻam oddiy maktabga qatnashining oʻziyoq jiddiy qarshiliklarga uchrayotgan bir vaqtda ularning tahsil uchun xorijga yoʻl olishini hech ikkilanmay jasorat atash mumkin. Yosh shoir Botu 1922-yil kuzagida Germaniyaga oʻqishga otlangan talaba qizlardan biriga, mohiyatan esa barchasiga qarata "Ehtiyot boʻl, goʻzal qush" nomli she'r bitadi. She'r-ku she'r, birgina "ehtiyot boʻl"ning oʻzida ayolni qanchalar avaylab-asrash, parvozini qiymaslik va yana... er kishi boʻlib ayol taqdiridan xavotir olish seziladi.

Holbuki, tarix sahnida hali nomlari zikr etilmay, ammo yozilsa har biri alohida kitob boʻlgulik nafosat qissalari bisyor. Xalqni ma'rifatga, hurriyatga eltishda ularning hissasi-xizmatlari ozmi deysiz?! Qatagʻon domiga tushgan har bir jadidning ahli ayoli kechinmalari, ta'bir joiz boʻlsa, oʻz holicha jasorat kitobi boʻlib oʻqilgay. Ulardan oʻq ilmay qolgan ikki kitob, ikki yozuq, ikki munisa — Mahfirat ona Yusupova hamda Rahbarxon aya haqida soʻylaymiz.

Mahfirat ona Yusupova (Oʻrozaliyeva) – Andijon shahrida ilk bor musulmonlar sovetini tashkil etgan, 1921-yili bolsheviklar tomonidan otib tashlangan jadid Olimjon hoji Yusupovning qizi, shaharning eng oʻqimishli, madaniyatli, ma'rifatli ayollaridan boʻlgan. U jadidlar ilgari surgan gʻoyatashabbuslarni xalq ongi tafakkuriga nafaqat ta'lim, san'at vositasida ham tezroq yetkazish mumkinligini erta anglagani holda, koʻp xayrli ishlar boshida turadi. 1925-yili Andijondagi "Besh-

bosh", soʻngra Andijon yogʻ-moy zavodida badiiy havaskorlar toʻgaragini tashkil etadi. Aslida, bu ayol maqomi-martabasini yaqqol sezish uchun uning ta'lim-tarbiyasida boʻlgan koʻplab atoqli san'atkorlardan Xalq artistlari Tamaraxonim, Halima Nosirova, Gavhar Rahimovani sanab oʻtishning oʻzi kifoya. Shogirdlar har safar Andijonga qadami yetganda ustozini, albatta, yoʻqlashar, xonadonida tongotar suhbatlar qurishardi.

Mahfirat ona oʻsha qattol zamonda bevaqt yashab oʻtgan koʻpsonli ayollardan ediki, oldiniga otasi, keyin turmush oʻrtogʻi (jadid, diplomat Akbar Oʻrozaliyev) qatagʻon tigʻiga uchraganda najot, adolat istab kirmagan eshigi qolmaydi, tegishli idoralarga betinim ariza, iltimoslar yoʻllaydi. Ularning sa'y-harakatlari bilan padari buzrukvori hamda turmush oʻrtogʻining nomlari oqlanib, bugun Andijon koʻchalariga bu jadidlar ismi qoʻyilib, nomlari abadiylashtirilgan.

Rahbarxon ayani esa rosmana matonat timsoli, desak yanglish boʻlmaydi. Turmush oʻrtogʻi taniqli jadid, siyosiy rahbar, publitsist, dramaturg Rasuljon Rahimov xalq orasida obroʻ-e'tiborga ega ijodkorlardan edi. Uning qalamiga mansub "Ontarish", "Xoin" dramalari 30-yillarda Andijon va Oʻsh teatrlari sahnasida namoyish etilib, tomoshabinlar olqishiga sazovor boʻlgan. Shunday ma'rafitparvar insonning rafiqasi boʻlish Rahbarxon aya zimmasiga ulkan mas'uliyat yuklasa, Rasuljon Rahimov uchun "Oʻzbekistonning necha qizlari ichidan saralab, zoʻrgʻa diydoriga yetgan" yor bilan turmushi — oilada halovat, ijodda unum, hayotda farogʻat edi. Toki...

1937-yil 21-avgust. Rahbarxon ayaning yaqin qarindoshlaridan besh kishi: turmush oʻrtogʻi Rasuljon Rahimov Andijonda oʻz uyida, amakisi Usmonxon Eshonxoʻjayev Moskvada, togʻasi Shohrux Xolbotirov Samarqandda, togʻasi Sultonmahmud Xolbotirov hamda amakisi Mamatxon Eshonxoʻjayev — bari hibsga olinadi. Rahbarxon aya yolgʻiz boshi bilan beshovlonni avvaliga oila bagʻriga qaytarish uchun yelibyugurgan boʻlsa, otuv hukmidan soʻng nomlarini oqlash uchun oʻzini oʻqqa-choʻqqa urdi. Boyaqish, turmush oʻrtogʻining fojiali taqdirini bilish, haqiqatni tiklash ilinjida uzoq Xabarovsk oʻlkasiga, NKVDning Amursk lagerigacha yoʻl bosadi.

Shu oʻrinda mahbus Rasuljon Rahimov oʻzining beaybligi yuzasidan Oʻzbekiston SSR Bosh prokuroriga yoʻllagan murojaatiga koʻz tashlar ekanmiz, ariza nohaq qamalgan mahbus holatidan koʻra koʻproq sogʻinch ifodasi oʻlaroq oʻqilishiga guvoh boʻlamiz. Mana, undan parcha:

"Qimmatli rafiqam! Sizga sogʻinchli salomlarni "koʻndirish" soʻngida ayriliq azobi orqada qolib, sevinchli kunlarning tez yetuvi va diydor koʻrishuvni tilayman. Meni yoningizdan olib ketgan vaqti ertalab boʻlib, ustingizda qizil koʻylak bor edi. Katta koʻcha ustida turib: "Qachon kelasiz?" deganingizda NKVD xodimi "soat 12 larda keladi", deb aytib edi. Bugun ular aytgan "12" larning nechtasi oʻtib ketdi. Toʻrt yildirki Sizdan, koʻzim nuri qizimdan yiroqdaman. Axir bu kunlar qancha ogʻir va mudhish boʻlmasin, koʻz oʻngimdan bir minut nari ketmaysizlar. Menga qarab "Qachon kelasiz?" degan soʻzingiz hozirgina aytilganday qulogʻimga tovush berib turar. Rahbar, men ma'naviy jihatdan o'lik va ruhiy tarafdan sogʻligʻini yoʻqotgan, qolaversa, hamma narsadan judo boʻlgan, ayniqsa, Oʻzbekistonning necha qizlari ichidan saralab, zoʻrgʻa diydoriga yetgan suygilimdan uzoqdaman. Bilsangiz, bu men uchun oson boʻlmas. Ammo bir narsa, u ham boʻlsa hukumat adolat qilar, ishim tekshirilar, bu kutayotganlar qatoridan Vatanimga qaytarman... Mana shu umid meni ushlab turadi, shu umid bilan yashayman".

Ayol nainki hamma zamonlar, har qanday sharoitda ham muqaddas moʻjiza! Uni shundayin muqaddas bilgan, e'zozlagan insonning-da, millatning-da ertasi yorqin boʻlajak. Shoir yozganidek: "...Men ayol zotida bir jahon koʻrdim, U barcha insonning ma'sum bunyodi".

Rustambek SHAMSUTDINOV, tarix fanlari doktori, professor

BOQIY MEROS

IBRATDAN IBRAT OLAYLIK

Atoqli ma'rifatparvar Ibrat domla shahar va qishloqlarda ta'lim, ilm-fan, madaniyat va ma'naviyat baravar rivojlansagina millat najot topishi mumkinligi haqida kuyinib yozadi. Shu bois u ushbu maskanlarda madaniyat oʻchoqlari, ta'lim muassasalari, turli maishiy inshootlar barpo etilishini orzu qilgan.

Men Is'hoqxon Ibratning "Tarixi madaniyat" va "Mezon uz-zamon" asarlarini o'qib bir xursand bo'lsam, bir o'ksiyman. Chunki bu asarlarda yig'im-terim ishlari tugagach, mahalliy dehqon yigitlarning ko'klamgacha "gapma-gap" tarallabedod yurib vaqtini behuda isrof qilishi nadomat va taassuf bilan qalamga olingan.

Men bu dalillarni bejiz keltirayotganim yoʻq. Xoʻp, gapni sal olisroqdan boshlaymiz. Muhtaram Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev tashabbusi bilan Toʻraqoʻrgʻon tumanida, ya'ni men tugʻilib oʻsgan maskanda Namangan davlat chet tillari institutining filologiya va tillarni oʻqitish fakulteti ochildi. Is'hoqxon Toʻra bobomiz orzu qilganidek, yurtimizning chekka hududlarida ham markaziy shaharlarda boʻlgani kabi zamonaviy ta'lim muassasalari qad rostlayotgani jadid ma'rifatparvarlarining asriy orzulari ushalayotganiga yorqin misoldir.

Men maktabda oʻqiyotgan paytimdayoq Is'hoqxon Ibrat haqida ancha-muncha ma'lumotga ega edim. Uning yurtimiz ravnaqi, xalqimiz ma'rifati yoʻlidagi sa'y-harakatlari bilan tanishib, koʻnglimda bunday fidoyi ajdodimizga nisbatan cheksiz hurmat paydo boʻlgan.

Biroq institutga oʻqishga kirganimdan soʻng buyuk bobomizni mutlaqo yangidan kashf etdim. Bunda menga Ibrat bobomizning "Ma'naviyat" nashriyotida chop etilgan "Tanlangan asarlar"i juda katta yordam berdi. Toʻgʻrisini aytsam, ushbu kitobni ikki marta oʻqib, har safar undan yangidan- yangi hikmatlar topaverdim.

Ibrat domlaning har bir chiqishi, adabiy-ma'rifiy asarlari, maqolalarida odamlar hayotida

chuqur ildiz otgan turli xil illatlarni bartaraf etishga, kundalik maishiy muammolar bilan oʻralashib qolib, millat va mamlakat taqdirini unutib qoʻyayotgan yoshlarni oʻqib-izlanishga, bunyodkorlikka da'vat yangraydi. Xalqimizni yagona maqsad yoʻlida birlashtirish, ilgʻor davlatlardan ibrat olib yangilikka intilish, yoshlarni ilm-fan choʻqqilarini egallashga undash uning eng katta orzusi edi.

Is'hoqxon Ibrat o'zining "Tarixi madaniyat" asarida madaniy shahar haqida yozib, bunday manzilda: "...kimki qaysi ilmni xohlasa, ani ta'lim beradurgan muallimlar bo'lsa, arz qilganda, arzholini bilib javobini qaytarsa, yaramas odamlar uchun jazoxonalar, omonat qo'ymoq uchun xiyonat qilmaydurgan omonatxonalar bo'lsa, ahli ilmlarning qadri yaxshi bo'lsa, nodonlarni o'z holiga qo'ymasa, fikr va ilm-u hunar o'rgatsa,

har kishi oʻz ishiga mashgʻul boʻlub, bekorga koʻchalarda va samovarlarda oʻlturmasa", deb qaygʻuradi.

Biz bugun Ibrat yashagan davrni faqat kitoblar, nuroniylarning suhbatlari orqali bilamiz. Ular har qanday qiyinchilikka qaramay, millat yoshlari uchun tom ma'nodagi ibrat namunalarini koʻrsatdilar. Yillar davomida yoʻl azobi, iqtisodiy qiyinchiliklar hamda hukmdorlarning zugʻumlariga qaramasdan, dunyoning rivojlangan davlatlariga safar qilib, yurtimizga ilmfan, madaniyat va ma'rifat uchqunlarini olib kelishga harakat qildilar. Xususan, Ibrat muallim oʻz sarmoyasi evaziga yurtimizga ilk tipografiya uskunasini olib kelib, zamonaviy bosmaxona faoliyatini yoʻlga qoʻydi. Zotan, u foydali ma'rifiy asarlarni nashr etish orqali odamlarni jaholat botqogʻidan qutqarishni niyat qilgan edi. Bugun

bitta xorijiy tilni chala oʻrganib, koʻksiga uradigan tengdoshlarimga oʻz vaqtida Ibrat bobomiz yettita tilni mukammal bilganini eslatib qoʻygim

Hozirgi kunda yoshlarning oʻqishi, ishlashi va munosib hayot kechirishi uchun barcha sharoitlar yaratib berilgan. Bundan yuz yil avval Ibrat bobomiz orzu qilgan kunlar yetib keldi. Xoʻsh, biz, bugungi yoshlar jadid bobolarimizga haqiqiy izdosh boʻla olyapmizmi? Oʻqishda, hayotda ulardek boʻlishga harakat qilyapmizmi? Biz bugun bir paytlar jadid bobolarimiz orzu qilganidanda koʻproq sharoit va imkoniyatlarga ega boʻlsak-da, ayrim tengdoshlarimizning buning qadriga yetmasdan, qimmatli vaqtini behuda sovurayotganini koʻrganda ana shunday savollar menga tinchlik bermaydi.

Chindan ham, hozir yoshlar uchun barcha narsa muhayyo! Oʻzimdan misol keltiradigan boʻlsam, men muhtaram Prezidentimiz tomonidan yaratilgan imkoniyatlardan toʻliq foydalanyapman, deya olaman. Masalan, hozirda dual ta'lim yoʻnalishi boʻyicha oʻqiyman, ya'ni tushlikkacha barcha zamonaviy, qulay va shinam auditoriyalarda tahsil olaman.

Oʻqishdan soʻng Qatagʻon qurbonlari xotirasi muzeyida ishlayman. Muzey institutimiz professor-oʻqituvchilari va talabalarining sevimli maskaniga aylangan. Shuningdek, tumanimiz, viloyatimiz, hatto mamlakatimizning olis hududlaridan keladigan mehmonlar uchun ham eshigimiz hamisha ochiq.

Shukurki, biz ajdodlarimiz orzu qilgan dorilomon kunlarda yashayotgan baxti kulgan yoshlarmiz. Buni his qilishning oʻziyoq kishiga oʻzgacha kuch-quvvat, ishtiyoq bagʻishlash bilan birga, katta mas'uliyat ham yuklaydi. Biz buyuk allomalarimiz, xususan, jadid bobolarimizning orzularini roʻyobga chiqarishga mas'ul ekanligimizni aslo unutmasligimiz zarur.

Durdona ZOKIROVA, Namangan davlat chet tillari instituti talabasi

QURBONLARI

(Davomi. Boshlanishi oʻtgan sonlarda).

Shokirjon Rahimiy — 1893-yili Toshkent shahrida tugʻilgan. 1909-yili otasidan ayrilgach oʻqituvchi boʻlib ishlagan. 1914-yili yozgi mavsumda mahalliy aholi orasidagi progressiv yoʻnalishda keng yoyilgan "Sadoyi Turkiston" gazetasida musahhihlik qilgan. Oktyabr toʻntarishidan soʻng maktablarda va Toshkent Eski shahar xalq maorifi boʻlimida instruktor, 1918-yildan partiya a'zosi, 1921-yildan Toshkent Eski shahar siyosiy maorif mudiri, 1923-yil xalq maorifi boʻlimi mudiri, Toshkent oblasti xalq maorifi boʻlimi mudiri boʻlib ishlagan.

Abdurauf Fitrat va Qayum Ramazon bilan hamkorlikda "Kattalarga oʻqish", "Alifbe" darsligi, "Kattalar yoʻldoshi", "Kattalar alifbosi", "Savod", "Oʻzbek tili", "Ish kitobi" singari darslik va oʻquv qoʻllanmalarga mualliflik qilgan. 1930-1931-yillarda "Milliy ittihod"chilar ustidan boʻlib oʻtgan suddan keyin Toshkent maorif tizimidagi muassasalarda ishlagan. Millat bolalarini savodli qilish yoʻlidagi fidoyi xizmati mustamlakachi tuzum tomonidan aksilinqilobiy harakat sifatida baholanib, 1937-yil 5-avgustda xalq dushmani sifatida qamoqqa olingan. SSSR Oliy sudi harbiy kollegiyasi sayyor sessiyasining 1938-yil 5-oktyabrdagi yigʻilishida otuvga hukm qilingan

Abduqayum Madalimov — 1882-yili Toshkent shahrida tugʻilgan. Hibsga olingunga qadar Toshkent shahrida yashagan. 1929-yili 6-noyabrda qamoqqa olingan. Bosmachilarni uy-joy bilan ta'minlashda, 1929-yili soliq toʻlashdan bosh tortgan boylarni yashirganlikda, batraklarni ustidan jazolashda, siyosiy hayotda sovetlarga qarshi targʻibot olib borganlikda ayblangan. 1931-yil 25-aprelda RSFSR Jinoyat kodeksining 58/10-, 59/3-moddalariga binoan 10 yil muddatga konslager qamogʻiga hukm etilgan. 1989-yil 29-martda reabilitatsiya qilingan.

Shorasul Zunnunov – 1900-yili Toshkent shahrida tugʻilgan. Maktabda oʻqituvchilik qilgan. 1929-yil 6-noyabrda qamoqqa olingan. U "Milliy istiqlol" gʻoyasiga monand millatchilik mafkurasini tarqatganlikda aybdor deb topilgan. RSFSR Jinoyat kodeksining 2-qismi 58-moddasi 10-bandiga asosan OGPU kollegiyasining 1931-yil 25-apreldagi qarori bilan Shorasul Zunnunov 10 yil konslagerga hukm etilgan. 1989-yili 28-martda reabilitatsiya qilingan.

Yoqub Omon – 1903-yili Namangan shahrida tugʻilgan. "Yangi Fargʻona" gazetasida tilmochlik qilgan. "Milliy istiqlol" tashkiloti rahbariyatining koʻrsatmasi boʻyicha Sovet hokimiyatini qurolli kurash va intervensiya yo'li bilan ag'darish maqsadini olib borganlikda, "Botir gapchilar" faoliyatida ishtirok etganlikda, Qoʻqon bosmaxonasidagi ishchilar orasida aksilingilobiy ishlar olib borganlikda, paxtachilik bo'yicha dasturni barbod qilishga qaratilgan ishchi dehqonlarni qoʻllab-quvvatlaganlikda ayblangan. U 1930-yil 31-yanvarda hibsga olingan. RSFSR Jinoyat kodeksining 58-moddasi 4-bandi va 10-moddasiga binoan OGPU kollegiyasining 1931-yil 25-apreldagi yigʻilishida 10 yil muddatga konslagerga hukm etilgan. Yoqub Omon 1989-yil 4-aprelda reabilitatsiya qilingan.

Nosir Zokirovich Erkin – 1899-yili Qoʻqon shahrida tugʻilgan. "Yangi Fargʻona" gazetasida texnik muharrirlik qilgan. U "Milliy istiqlol" direktivasi boʻyicha aksilingilobiy tashkilot "Botir gapchilar"ni tashkil etgan va uning faoliyatiga rahbarlik qilgan. 1925-yildan 1929-yilgacha aksilinqilobiy tashkilot "Temur"da faol ishtirok etganlikda, sovet hokimiyati olib borayotgan tadbirlarni barbod qilganlikda ayblangan. 1930-yil 31-yanvarda qamoqqa olingan. RSFSR Jinoyat kodeksining 58-moddasi 4-bandi va 10-moddasi bilan 1931-yil 25-aprelda OGPU kollegiyasining qaroriga muvofiq 10 yil muddatga konslagerga hukm etilgan. 1989-yil 4-aprelda reabilitatsiya qilingan.

> Azizbek MAHKAMOV, tarix fanlari boʻyicha falsafa doktori Nigoraxon AKBAROVA, tadqiqotchi.

(Davomi kelgusi sonda).

MULOHAZA

...O'tgan yil bahorida ko'chamizga berilgan atama lavhalarini tarqatishganida hamma ajablandi – "Charogʻbon". Yoʻq, atama mazmun-mohiyatan <mark>yaxshi –</mark> insonni yorugʻlikka undaydi. Ajablanganim, bizning elat asrlarki "Biylar elati" deb yuritiladi. Xon zamonlarida qaysidir bobomiz zimmasiga elga bosh bo'lmoq – biylik tushgan. Elatdagi qirqdan ortig xonadon egalarining lagablari ham shu bobomiz tufayli – biy. Oʻsha koʻchada yashaydigan xonadonlarning sakson foizi biylar avlodlaridir.

Ladid

Yetti-sakkiz yil oldin elatning boshqa bir koʻchasi "Kulollar" deb nomlanganida ham ajablangandik. Negaki, oʻtgan asr boshlarida elatimizning huv chekkasida bir kulol yashab o'tganini eshitganmiz. Uning avlodlari hozir koʻpi bilan uch xonadonga yetmaydi. Bu yoqda "navishlar", "biylar", "shogʻollar" kabi laqabli koʻp uylik xonadonlar bor-da. O'shanda mahalla fuqarolar yigʻini mas'ullariga e'tirozlarimizni aytganimizda "Mayli, keyingi gal taklif-e'tirozlaringizni hisobga olib, sizlar ma'qul ko'rgan atamani qo'yamiz", devishgandi. Mana oʻsha "takliflarimiz inobatga olingani" – kimdir oʻylab topgan atama tanlangan. Tamom-vassalom!

Elatimizdan oqib oʻtadigan ulkan ariq "Xitoy" deb ataladi. Ariq oxirida shu nomdagi katta qishloq bor. Bu qishloq kishilari yuz tuzilishi, soʻzlashlari va ayrim urf-odatlariga koʻra boshqa qishloq odamlaridan farqlanadilar. Tarixdan ma'lumki, 1172-yili Xorazmshohlar saltanati hukmdori El Arslon vafot etgach, uning ikki oʻgʻli oʻrtasida taxt uchun salkam yigirma yil kurash ketadi. Da'vogar shahzoda Olovuddin Takash taxtni qoʻlga kiritish uchun qoraxitoylar yordamida saltanatga ega chiqadi... Ikki da'vogar o'rtasida bo'lib o'tgan qaqshatqich janglarda yordamga kelgan qoraxitoylardan anchasi halok bo'lgan, jarohat olgan. Aynan yaradorlarga shoh o'z hududidan istiqomat uchun yer ajratib beradi. Xitoy qishlogʻidagilar oʻshalarning avlodlari. Qoraxitoylar tarixda nom qoldirgan katta urug'. Ularning hozirgi xitoylarga aytarli aloqasi yoʻq. Ming yillik Xitoy qishlogʻi atamasi oʻzgartirilishiga esa aynan shu oʻxshashlik sabab qilingan. Tarixda xitoylar yurtini Chin deb yuritilgani birorta mas'ulning yodiga kelmagan...

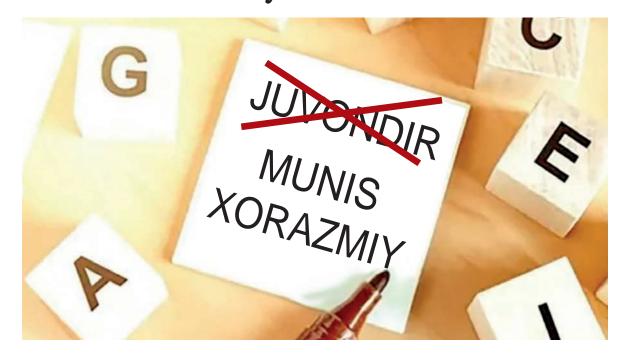
...Viloyat oynayi jahonida bir suhbatga nogoh koʻzim tushdi. Qadim Xiva shahri mas'ullaridan biri "Kaptarxona" mahallasi nomini o'zgartirish uchun yuqoriga taklif yubordik", deb bilag'onlik qilayotgan ekan. Xon zamonlaridan xotira atamani koʻr-koʻrona oʻzgartirishga sabab... nom gʻalatiligi emish.

Mirzo Bobur hazratlari "Boburnoma" asarida otasining shahid boʻlgani voqeasini keltirib "...jar yoqasidagi kaptarxonadan uchib shunqor boʻldi" deb yozadi. Oʻsha zamonlarda raiyatda kaptar boqish rusm boʻlgani, bu an'ana tarzida hamon davom etayotgani hech kimga sir emas. Aynigsa, kaptar bogishga xonlar ishtiyoqmand boʻlishganki, bu ularning fe'l-atvori, tabiat mo'jizalariga munosabatini ham bildiradi. Tariximizdan soʻylovchi atama "g'alatiligi" uchun yurtdan badarg'a qilindi.

Xorazm vohasining Hazorasp tumani hududidagi yoshi uch ming yil ekani arxeologlar

ATAMALAR... "ATALA" GA AYLANMASIN!

yoxud oʻzlikni unutish asoratlari

tomonidan aniqlangan "Dev solgan" qal'aning ("Sulaymon qal'a" ham deyiladi) kunbotar tomonida Juvondir qishlogʻi bor. Bu qishloqning yoshi qal'adan ham ulug'roq. Saljuqiylar hukmdori Sulton Sanjar va Xorazm hukmdori qizi Toʻrabekxonim oʻrtasida tarixan roʻy bergan voqea koʻplab qadim bitiklarda qayd qilingan. Qishloq nomi ana shu voqea bilan bogʻliq. Qishloq uchta mahalla hududiga boʻlinganida birisiga el qadimiyligi ramzi o'laroq "Juvondir" mahallasi deb nom berilgandi. Yaqinda esa... mahalla shoir va mirob Munis Xorazmiy nomiga oʻzgartirildi. Ikki asr ilgari yashab oʻtgan shoir va mirob asli Xivada tavallud topgan, uni Juvondir bilan bogʻlaydigan biror tarixiy voqea yoki holat yoʻq. Salkam ming yillik atamani oʻzgartirish kimga va nimaga kerak boʻlib qoldi?

Viloyatda mahallalar tuzilganida aksar qishloqlarning qadim nomi saqlab qolindi, aksarida esa bunga e'tibor qaratilmadi. Bizga qo'shni Dehqonobod qishlog'ida Os hamda Mitan elatlari bor. Os – eng qadim turkiy urugʻ boʻlib, bu atama butun qit'a – Osiyo atamasiga oʻzak hisoblanadi. Vohada oʻzagida "os" so'zi bor atamalar anchagina. Nezaxos, Pirnaxos. Va hatto ayrim tarixiy manbalarda Hazorasp atamasi Hazaros koʻrinishida keladi. Ogahiyning tarixiy asarlarida ham buni kuzatamiz. Mitan ham to'qson ikki bovli o'zbek urug'laridan birining nomi. Shu elatlarda tashkil qilingan mahallalarda necha ming yillik atamalar "o'gay"lik qildiki, ularga bog'-rog' bilan bog'liq atamalar tirkaldi. Yoki bizning qishloq atamasidagi Qulon, qishloq kunbotaridagi elatning Nukus elatlari nomlari ham oʻzbek qavmlari atamalari hisoblanadi. Shu hududdagi mahallalar esa tamoman boshqa nomda.

Tarixiy atamalarning koʻr-koʻrona yoʻq qilinishini sanayversak adog'i ko'rinmaydi. Yangi tirkalgan atamalar esa hokimlik kabinetlarida o'ylab topilgan. Bu jarayonga na yerlik xalq, na tarixchi olimlar jalb qilingan. Shu sababdan yangidan qoʻyilayotgan atamalar atrofida ham ajabtovur ishlar roʻy beryapti.

...Qo'shni mahalladagi eng katta ko'cha Muhammad Yusuf nomi bilan ataladi. Yaqinda ushbu koʻchada yashayotgan katta-yu kichikdan "Ko'changiz kimning nomiga qoʻyilganini bilasizmi?" deb soʻradim va ularning: "Shayx Muhammad Sodiq Muhammad Yusuf nomi bilan atalgan" degan javoblaridan yoqa ushladim. Demak, ko'chaga mashhur shoir nomini berish haqida kimdir bildirgan taklif qabul qilingan. Mas'ullar esa lavhalarni tarqatayotgan vaqtda shoir va shayx shaxsini chalkashtirib yuborgan.

Mustaqillikdan soʻng atamalarni milliylashtirish boʻyicha juda katta ishlar qilindi. Sovet tizimidan qolgan bizga yot atamalar borki, voz kechildi, koʻplab manzillarga qadim atamalar qaytdi. Bugun vohada oʻzbekning toʻqson ikki urug'i nomlari bilan ataladigan o'nlab qishloq va yashash maskanlari bor. Do'rmon, Qiyot, Nayman, Qatagʻon kabi qishloq va elatlar ahli ajdodlari xotirasi shu taxlit tiklanganidan xursand - "Biz do'rmonlikmiz yoki bizlar naymanlikmiz!" deb faxr-la aytishlariga izn berilgani uchun istiqloldan minnatdorlar. Qolaversa, atama o'sha hududlarda ming yillarki yashab kelgan urug'lar haqida ma'lumot beradi - avlodlar va ajdodlarni o'zaro bog'lab turadigan rishta hamdir.

Ammo yuqoridagi kabi holatlar ham borki, (oz emas) bu bilan elning xotirasi ustiga bilibbilmasdan chiziq tortilgan.

...Elatimiz yonidan oqib oʻtadigan katta ariq xalq tilida "Xitoy" (yana "Mesit") deb atalishini eslatgandim. Ammo bu ariq rasmiy hujjatlarda "R-5" deb gayd gilingan. "R" harfi nima ma'noni anglatadi? Ayrimlar uni rus tilidagi "reka" so'zi qisqartmasi deb ham o'ylaydi. Aslida "R" harfi "распорядитель", ya'ni "taqsimlovchi" soʻzi tarjimasi. Viloyatda xuddi shu kabi bitta harf va ragamli suv yoʻllari anchagina - "R-3", "R-7", "R-7a", "R-8" va hokazo. Qizig'i, vaqt o'tib raqamli bu atamalar odamlar tilida "yerlashib" "Ertri", "Erpet", "Ersema", "Ervosem" koʻrinishini olgan. Bu atamalarni mazkur suv yoʻllarining qadim

atamalariga almashtirish mavzusida oʻtgan yili matbuotda ikki marta chiqish qilishimga to'g'ri keldi. Ammo o'tgan asrning qirqinchi yillarida gadim suv yoʻllariga tagalgan sun'iy atamalar hali hamon yo'l ko'rsatkichlarida "manaman" deb turibdi. Ilk tanqidiy chiqishim viloyatdagi suv yoʻllari tarmogʻi uchun mas'ul tashkilot rahbarlarini uyqudan uygʻotmagach, mavzuga qaytib bu masalani viloyat hokimligi e'tiboriga havola qildik. Afsus, bu safargi e'tirozimiz ham havoda qolib ketdi. Mustaqilligimizning o'ttiz to'rt yilligi nishonlanadigan kezlarda ham salkam bir asr ilgari oʻzgalar tomonidan sun'iy tarzda yopishtirilgan atamalar g'oyatda yashovchan ekanligini namoyon qilmoqda.

...O'quv dargohlarida bo'lib o'tadigan ijodiy uchrashuvlarda yoshlarning oʻzlari yashaydigan joy atamasi va uning mazmuni haqida soʻrashga odatlanmagan. Afsuski, aksar yoshlar bu savolimga "Bizning qishloq "partsyezd", "kommunizm" yoki "sotsializm" deb javob qaytarishadi. Sezamanki, ular sovet zamonida tarqalgan atamalarni ota-onalaridan eshitishgan. Keksa avlod vakillari tillari hamon o'sha atamalarni aylantirib, chaynab yuribdi.

Viloyat markazi yoki tumanlarda boshqa hududlarga qatnaydigan jamoat ulovlari avtobus yoki yoʻnalishli taksilar peshtoqlarida ham eski atamalarga koʻzimiz tushadi: "Urganch-Kommunizm", "Bog'ot-Lenin-Atov" kabi. Yoki viloyat markazida harakatlanuvchi ulovlardagi "Водник", "Зоналний" kabi koʻrsatkichlarga e'tibor qaratadigan mas'ulning oʻzi yoʻq. Insoniyat tamadduni, taraqqiyoti va xalqlarning kelib chiqishini oʻrganadigan olimlar inson ongi, tafakkurida roʻy berishi mumkin boʻlgan oʻzgarishlar silsilasini bir avlod almashinuvi bilan bogʻlaydilar. "Ellik yilda el yangi" otaso'zimiz shunga ishora qiladi. Yurtimiz bir yarim asrlik mustamlakadan qutulib, tezkor taraqqiyot bosqichlarini tizimli bosib o'tmoqda. Bu insonlar zehniyatida ro'y bergan, berayotgan o'zgarishlarda ham koʻrinadi. Zero, jadid bobolarimiz elni ma'rifatga boshlaganlarida aynan zehniyatimizda inqilob qilish orzusida boʻlishgan. Bu degani eskilik sarqitlaridan qutulish, oʻzligimizga qaytishdir.

Bugun ogʻriq bilan tilga olayotganimiz joylarda atamalarning tartibsiz ravishda yoʻq qilinayotgani, tushuniksiz atamalar tirkalayotgani - bir soʻz bilan aytganda, atamalar ayrim hollarda "atala"ga aylantirib yuborilgani mas'ullar zehniyatida eskilik qusurlari halihamon mavjudligi, yashayotganidan dalolat!

...Ha, darvoqe, amaldagi yilda mahalla raislarining vakolatlari 3 yildan 5 yilga uzaytirilishi va shu bilan birga ayrim mahallalarni yiriklashtirish, ya'ni bir-biriga qo'shib yuborish nazarda tutilyapti. Ishonamizki, qayta qoʻshilish jarayoni qadim atamalar saqlanib qolishiga ta'sir qilmaydi. Aksincha, yiriklashtirish tufayli asossiz ravishda olib tashlangan qadim atamalar yana o'z o'rniga qaytadi.

> Roʻzimboy HASAN, Oʻzbekiston Yozuvchilar uyushmasi

Muassislar:

O'ZBEKISTON YOZUVCHILAR UYUSHMASI

RESPUBLIKA MA'NAVIYAT VA MA'RIFAT MARKAZI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI **FANLAR AKADEMIYASI**

MILLIY MASS-MEDIANI QO'LLAB-QUVVATLASH **VA RIVOJLANTIRISH** JAMOAT FONDI

JAMOAT FONDI

Bosh muharrir: Iqbol Mirzo Mas'ul kotib:

Shuhrat Azizov Navbatchi muharrir:

Sahifalovchilar: Erkin Yodgorov Nigora Tosheva

Dilmurod Do'stbekov

Muallif fikri tahririyat fikri bilan mos kelmasligi mumkin.

Tahririyatga yuborilgan maqolalar muallifga qaytarilmaydi va ular yuzasidan izoh berilmaydi...

Gazeta 2023-yil 26-dekabrda Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 195115 ragam bilan roʻyxatga olingan.

Kirill yozuvidagi adadi – 8 296 Lotin yozuvidagi adadi – 12 626 Media kuzatuvchilar - 35 377 Buyurtma: G – 340. Hajmi: 4 bosma taboq, A2. Nashr koʻrsatkichi - 222. Tashkilotlar uchun - 223. 123456

Manzilimiz: Toshkent shahri,

Shayxontohur tumani, Navoiy ko'chasi, 69-uy Telefonlar:

Qabulxona: (71) 203-24-20 Devonxona: (97) 745-03-69 jadidgzt@mail.ru (71) 203-24-17 Jadid_gazetasi@exat.uz

> "Sharq" nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi bosmaxonasi. Bosmaxona manzili:

Toshkent shahri, Buyuk Turon koʻchasi, 41-uy

Bosishga topshirish vaqti: 21:00 Bosishga topshirildi: 20:20 Sotuvda narxi erkin.

TARMOQLARDA NIMA GAP?

Yapon maktablariga keldi havasim

Aytishlaricha, Yaponiya maktablarida boshqa davlatlarda uchramaydigan qoidalar mavjud ekan. Ular boshqalardan shu jihati bilan ajralib turisharkan.

- 1. Maktablarda ishqiy-romantik munosabatlarga yoʻl qoʻyilmaydi.
- 2. Yapon maktabi o'quvchisi maktab bufetiga kirmaydi. Sinfxonalarga davlat tomonidan uyushtirilgan ovqatlar olib kelinadi va o'quvchilar ularning hammasini yeyishga
- 3. Yapon maktablarida yozgi ta'til berilmaydi. 5 haftalik ta'til o'quv yili davrida beriladi va oʻsha davrda ham oʻqituvchilar oʻquvchilar bilan muttasil shugʻullanib keladi.
- 4. Maktabda farrosh yoʻq, bu vazifani oʻquvchilarning oʻzi bajaradi. Shuning uchun ham o'quvchilar hech qayerga ortiqcha narsalar tashlamaslikka va maktabni iflos qilmaslikka harakat qiladilar.
- 5. Oʻquvchilarga turli-tuman soch turmaklari, lak-bo'yoqlar qat'iy taqiqlangan.
- 6. Yapon bolalari forma kiyishga boshlang'ich sinfdan keyin o'tishadi.
- 7. Har bir yapon oʻquvchisi suzishni bilishi shart. Maktablarda tashkil etilgan basseynlarda hammaga suzish darslari o'tiladi va ular bu san'atni juda yaxshi egallagan boʻlishlari kerak. Sinovdan oʻta olmagan oʻquvchilar boshqa oʻqituvchida qayta mash-

gʻulotlardan oʻtgachgina, takroriy sinovga qoʻyiladi.

8. Maktabda bir oʻquvchining oʻz iqtidori bilan alohida ajralib turishiga yoʻl qoʻyilmaydi. Yapon ta'lim tizimida "Iqtidorsiz o'quvchining oʻzi yoʻq" degan tushuncha ustuvor. Yapon maktabi har bir oʻquvchini teng va betakror deb biladi, maktab ularni har taraflama tayyorlashga yoʻnaltirilgan.

Yaponlar bolani qanday tarbiyalashni, oʻqitishni biladi. Bunday bolalarning kelajagi porloq boʻlmay, kimning kelajagi porloq boʻlsin? Bu qoidalar sizgayam yoqdimi? Bularni bizda joriy etishga nima toʻsqinlik qiladi?

> **Hakimjon ERMATOV** Facebook

TILBILIM

XOTIN

"Xotin" deganda biz hozirda "turmushga chiqqan ayol" yoki "er" soʻzining ziddini tushunamiz, "er-xotin" deymiz, ya'ni turmushga chiqmagan qizga nisbatan xotin deyilmaydi.

Ayni paytda, "xotin" - juda qadimiy soʻz va u eng qadimgi turkiy yodgorliklarda ham koʻp uchraydi, shunday obidalardan biri - VIII asrga oid Kultegin toshbitigi, undan bir jumla keltiramiz: "Otam Eltarish xoqon (matnda: "qag'an")ni va onam Elbilga qatunni Tangri yuksakligida tutib (el ustidan) yuqori ko'tardi".

Guvohi boʻlganimizdek, bu soʻzning qadimiy koʻrinishi - "qatun" va u hozirgiday ommaviy emas, balki faqat hukmdor oila ayollariga nisbatan ishlatilgan, ya'ni "xoqonning xotini" yoki "malika", "hukmdor ayol" ma'nolaridagi unvon boʻlgan. Unvon ma'nosida bu soʻz birinchiikkinchi Sharqiy-Gʻarbiy Turk xoqonliklarida qoʻllangan.

Koʻkturklardan biroz keyin – Qoraxoniylar xoqonligi davriga (IX-XIII asrlar) oid manbalarda ham bu soʻz ayni shaklda uchraydi. Xususan, oʻsha davrda yashagan bobomiz Mahmud Koshgʻariy "Devonu lugʻotit-turk"da uni shunday izohlaydi: "qatun – Afrosiyob qizlaridan bo'lganlarning nomi. Magolda shunday kelgan: xan ishi bolsa, gatun ishi qalir - xoqonning ishi bo'lsa, xotin ishi qoldirilar". Ma'lumki, Qoraxoniylar o'zlarini Afrosiyob yoki Alp Er Toʻnga avlodlari deb bilganlar, Koshgʻariyning "qatun" soʻziga keltirgan mazkur izohi ham shu bilan bogʻliq boʻlishi mumkin.

Yana bir qiziq jihat, qadimda "qatun" so'zidan "qatunlandi" shaklida fe'l ham yasalgan ekan, ammo u aslo hozirgi tilimizdagi: "qiz xotinga aylandi" ma'nosida emas, xususan, "Devon"da unga shunday izoh beriladi: "Qatunlandi: urag'ut qatunlandi - ayol qatunlarga o'xshadi, ular darajasiga yetdi". Bu yerda hozirgi tilimizdagi "xotin", "ayol" ma'nosida – "urag'ut" so'zi ishlatilyapti, uning "qatunlanishi" esa – quyi tabaqaga mansub urag'utning (ayolning) hukmdor tabaqaga mansub asilzoda ayolga - qatunga tenglashishi, muayyan ijtimoiy mavqega erishganini bildiradi.

Umuman, keyingi davrlarda ham "qatun" ismi barcha turkiy hukmron sulolalarda unvon sifatida qo'llanganini tarixdan bilamiz. Xususan, Saljuqiylar davlatida barcha malikalar "turkan gatun", "gatun" deb atalgan. Anushtegin-Xorazmshohlar sulolasidan Muhammad Xorazmshohning onasi ham Turkan Xotun edi. Bundan tashqari, Hindiston, Misr hududlarida hukmronlik qilgan mamluklar yoki turkiy sulolalarda ham bu an'ana saqlangan.

Shuningdek, usmonlilarda ham sultonlarning xotinlariga nisbatan "xotun" deb aytilganini bilamiz, ayni paytda, usmonli turkchasida "ayol" ma'nosida bu so'zning "kadin" shakli ham saqlangan.

Abduvohid HAYIT